

РАБОТНИЦА
І СЯЛЯНКА

№8 ЖНІВЕНЬ 1966
трим.

ІМ ЛЮДЗІ КАЖУЦЬ: ДЗЯКУЙ!

Яны сабраліся з розных абласцей і рэспублік, каб раска-заць пра сваю работу, падзя-ліцца сваім вопытам і ўзбага-ціцца вопытам сябровак, таварышаў. Цікавая, хваляючая су-стрэча! Тут былі жанчыны роз-ных узростаў, розных нацыя-нальнасцей, але іх прывяло сюды адно жаданне — быць больш карыснымі для грамад-ства. Тут былі тыя, хто зусім нядаўна ўключыўся ў грамад-скую работу, былі і тыя, чые галовы ўбелены сівізной, тыя, каму яшчэ ў першыя гады Са-вецкай улады давялося праца-ваць у жаночых саветах.

Гэта масавая грамадская ар-ганізацыя заваявала вялікую павагу. У яе свае традыцыі, свая гісторыя.

Семінар быў склікан па іні-цыятыве рэдакцый часопісаў «Работница» і «Крестьянка» і адбываўся на Усесаюзнай вы-стаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі ў Маскве. На ім вы-ступалі вядомыя грамадскія дзеячы — сакратар ВЦСПС Та-цяна Нікалаева, доктар юры-дычных навук Ніна Арлова, на-меснік міністра лёгкай прамы-словасці СССР Ганна Лаўрэнцье-ва, Старшыня Прэзідыума Вяр-хоўнага Савета Дагестанскай АССР Роза Эндарава, дырэкта-

ры прадпрыемстваў, інжынеры, урачы, партыйныя і савецкія работнікі і проста жанчыны-пенсіянеркі.

На кожным новым этапе са-цыялістычнага будаўніцтва пе-рад жансаветамі паўстаюць чарговыя канкрэтныя задачы. Але заўсёды галоўная з іх — выхаванне савецкай жанчыны, пашырэнне яе агульнакультур-нага кругагляду, павышэнне кваліфікацыі, палепшэнне ўмоў працы, лепшая арганізацыя бы-ту і вольнага часу і, безумоўна, аказанне дапамогі ў самым за-паветным — выхаванні дзяцей.

Цікавыя і разнастайныя фор-мы работы жаночых саветаў. Усё турбуе іх: і каб добра жылі маладыя муж з жонкай, і каб смачна гатавалі сталовыя, каб усе дзеці раслі здаровыя, дагледжаныя. Жаночыя саветы шмат зрабілі, каб данесці да кожнага савецкага чалавека, да кожнай жанчыны мудрыя рашэнні XXIII з'езда партыі. Бо выкананне іх залежыць ад нас з вамі, ад таго, які ўклад будзе ўносіць кожны савецкі грамадзянін.

Жаночыя саветы бяруць пад свой кантроль быт і культуру жыхароў інтэрнатаў, вядуць барацьбу з прагульшчыкамі і п'яніцамі, актыўна памагаюць

работнікам школ, клубаў, біб-ліятэк.

Вось як змагаецца супраць п'янства жаночы савет у адным з раёнаў Адэскай вобласці. Ён выклікае п'яніц на свае пася-джэнні і вядзе з імі суровую, бескампрамісную размову. А калі прыхільнік «зьялёнага змяя» не хоча адумацца, ужываюцца больш рашучыя меры. Аднаго такога п'яніцу па прапанове жансавета выселілі з калгаса. І цяпер там стала куды спакой-ней.

На семінары нямала гавары-лася пра вылучэнне жанчын на кіруючую работу. Жанчыны складаюць амаль палавіну пра-цоўнага насельніцтва краіны, яны ствараюць вялікія матэ-рыяльныя даброты і законна павінны ўдзельнічаць у раз-меркаванні гэтых даброт. А ім трэба мець адпаведную пад-рыхтоўку, павышаць кваліфі-кацыю.

Прадстаўніца буйнейшага ў краіне Новакраматорскага за-вода раскажвала, як іх жанса-вет звярнуўся праз сваю шмат-тыражку да жанчын завода (іх там 14 тысяч) з заклікам: «Жан-чыны, да станкоў!» Многія пад-собніцы сталі займацца ў гурт-ках па вытворчаму навучанню

і авалодалі добрай спецыяль-насцю.

Але ўсё яшчэ мала жанчын вучацца ў сельскагаспадарчых вышэйшых навучальных уста-новах. Часта бывае так: работа выконваецца жаночымі рукамі, а кіруе мужчына. Дояць кароў жанчыны, а загадчыкам фермы ставяць мужчыну. А ў сталовых ці рэстаранах? Жанчыны — афі-цыянткі, повары, а дырэктарам часцей за ўсё — мужчына.

Вельмі шмат работы ў жано-чых саветаў і жаночых камісій фабрычна-заводскіх камітэтаў. Жансаветы сочаць за тым, у якіх умовах працуюць жанчы-ны. Займаюцца гігіенай працы, эстэтыкай вытворчасці, наво-дзяць у цэхах парадак, выса-джваюць кветкі, азеляняюць фабрычныя двары. А служба быту? Жаночыя саветы дабі-ваюцца, каб на прадпрыемствах адкрываліся прыёмныя пункты хімчысткі, мыцця бялізны, ра-монту абутку, клапоцяцца аб вытворчым адзенні. На віцеб-скай фабрыцы «КІМ» па іхняй прапанове купілі новую спец-вопратку: вельмі прыемныя па расфарбоўцы камбінезоны, кофтакі і касынкі.

На многіх прадпрыемствах і, у прыватнасці, на Мінскім аўтамабільным заводзе актыў-скі жансаветаў завязалі цес-ную сувязь са школамі, дзе навучаюцца дзеці рабочых, пільна сочаць за іх паспяхова-сцю. У цэхах вывешваюцца спі-

сы паспяховаці школьнікаў. Нядбайных вучняў запрашаюць у цэхі, расказваюць, як працуюць на карысць народа іхнія бацькі. А на некаторых прадпрыемствах ідуць яшчэ далей. Калі дзіця работніцы адстае ў вучобе, то ў дні экзаменаў брыгада яе адпускае на некалькі дзён, каб маці магла прасачыць за школьнікам у самы адказны час, а сяброўкі бяруць на сябе выкананне яе плана.

У рабоце жансаветаў з дзецьмі шмат вынаходлівасці, ініцыятывы. Узніклі дзіцячыя сады на грамадскіх асновах, добра сябе зарэкамендавалі і дзіцячыя бібліятэкі на грамадскіх асновах.

Пры домакіраўніцтвах арганізуюцца пакоі «Баявой славы». Нашы дзеці павінны ведаць, як іх бацькі, старэйшыя браты змагаліся за свабоду і незалежнасць Радзімы.

Шмат добрых спраў на рахунку Брэсцкага гарадскога жансавета. Там, дзе быў сметнік, жанчыны-актывісткі расчысцілі пляцоўку, пасадзілі кветкі, паставілі грыбочкі ад сонца. А колькі намаганняў, колькі сіл і часу каштавала ім будаўніцтва малочнай кухні! Актывісткі праводзілі праверачныя рэйды, выцягвалі будаўнікоў на бюро гарадскога камітэта партыі. І цяпер, калі маленькія дзеці атрымалі неабходнае для іх харчаванне, жанчыны-маці ад усёй душы дзякуюць

актывісткам за клопат.

У Львове жансаветы арганізавалі «Парк нованароджаных». Усім бацькам, у каго паявілася дзіця, шлюць віншаванні і просяць прыбыць у «Парк нованароджаных» і пасадзіць дрэўца ў гонар сына ці дачкі. Ужо трохгадовыя дзеці ведаюць, дзе растуць іхнія дрэўцы, і бегаюць іх паліваць. Добры прыклад! Няхай зашумяць такія сады і паркі па ўсёй краіне!

У горадзе Пермі створаны 103 дзіцячыя клубы, шэфамі якіх з'яўляюцца прадпрыемствы, цэхі або нават брыгады рабочых. Два разы на год праводзяцца агляды іх работы. Тут адбываюцца сустрэчы з праслаўленымі воінамі, архітэктарамі, праводзяцца цікавыя гутаркі.

Жансаветы шукаюць формы работы з падлеткамі. Самае галоўнае тут — не выпускаць іх з поля зроку дарослых. У гэтым узросце вельмі патрэбна ўмелая накіроўваючая рука. Але ці ўсе магчымасці мы выкарыстоўваем? Кажуць, не хапае памяшканняў, мала сродкаў. А школы? А сродкі прафсаюзаў? Трэба памагчы школьным бібліятэкам, шырэй раскрыць вароты стадыёнаў.

Шмат намаганняў і выдумкі прыкладаюць нашы актывісткі, каб адпачынак жанчын быў цікавы і змястоўны. Ствараюцца жаночыя клубы, у якіх праводзяцца вельмі цікавыя вечары — тут і лекцыі на самыя разнастайныя тэмы, і гульні, і забавы.

Шырокае поле дзейнасці для жанчын-актывістак у паляпшэнні быту працоўных. Неабходна расшыраць пральні, арганізоўваць хатнія пральні, якія добра сябе зарэкамендавалі ў вялікіх дамах. Усё яшчэ шмат часу траціць жанчына ў прыёмных пунктах хімчысткі, рамонту абутку і асабліва ў швейных атэлье. Набліжэнне службы быту да насельніцтва шмат залежыць ад жаночых саветаў.

Цікавая і шматгранная работа жансавета. Пра ўсё не раскажаш у адным артыкуле. Нарада паказала, што жансаветы жывуць і заваёўваюць усё большы аўтарытэт. Да іх ідуць жанчыны па самых разнастайных пытаннях і знаходзяць там падтрымку і разуменне. Там працуюць сапраўдныя энтузіясты, умудронныя вялікім жыццёвым вопытам, людзі са шчодрым сэрцам і настрымнай энергіяй.

Жансаветы ўсюды працуюць пад кіраўніцтвам партыйных арганізацый, памагаюць ім аха-

піць усё насельніцтва вывучэннем матэрыялаў XXIII з'езда партыі, уцягнуць усіх жанчын у будаўніцтва камунізма.

Усіх савецкіх людзей, усіх жанчын краіны не можа не хваляваць трагедыя в'етнамскага народа. Мы ведаем, што такое імперыялістычная агрэсія. У нас яшчэ не згладзіліся сляды мінулай грознай вайны. Вось чаму многія жансаветы збіраюць грошы ў фонд міру і здаюць іх у дзяржбанкі з адзнакай «Для В'етнама», рыхтуюць пасылкі з медыкаментамі, перавязачнымі матэрыяламі, дзіцячым адзеннем. Толькі ў горадзе Туле за два месяцы было сабрана 500 тысяч рублёў у фонд міру. Гэта работа жансаветаў.

Жанчыны-актывісткі сталі баявымі памочнікамі партыі ў выкананні планаў першага года пяцігодкі, у падрыхтоўцы да дастойнай сустрэчы 50-годдзя Вялікага Кастрычніка. Тысячы і тысячы ўмелых, працавітых рук узяліся за добрыя і патрэбныя справы. І за гэта людзі ад усёй душы кажуць ім: дзякуй!

Яшчэ чатыры гады назад тут была пустэча — далёкая ўсёкраіна Магілёва. Але вось сюды прыйшлі будаўнікі... Новы мікрараён названы «Магілёў-ІІ».

На здымку: новы дзіцячы сад.

Фота М. Жалудовіча (БЕЛТА).

Государственная
БИБЛИОТЕКА
СССР
им. В. И. Ленина
25028

Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

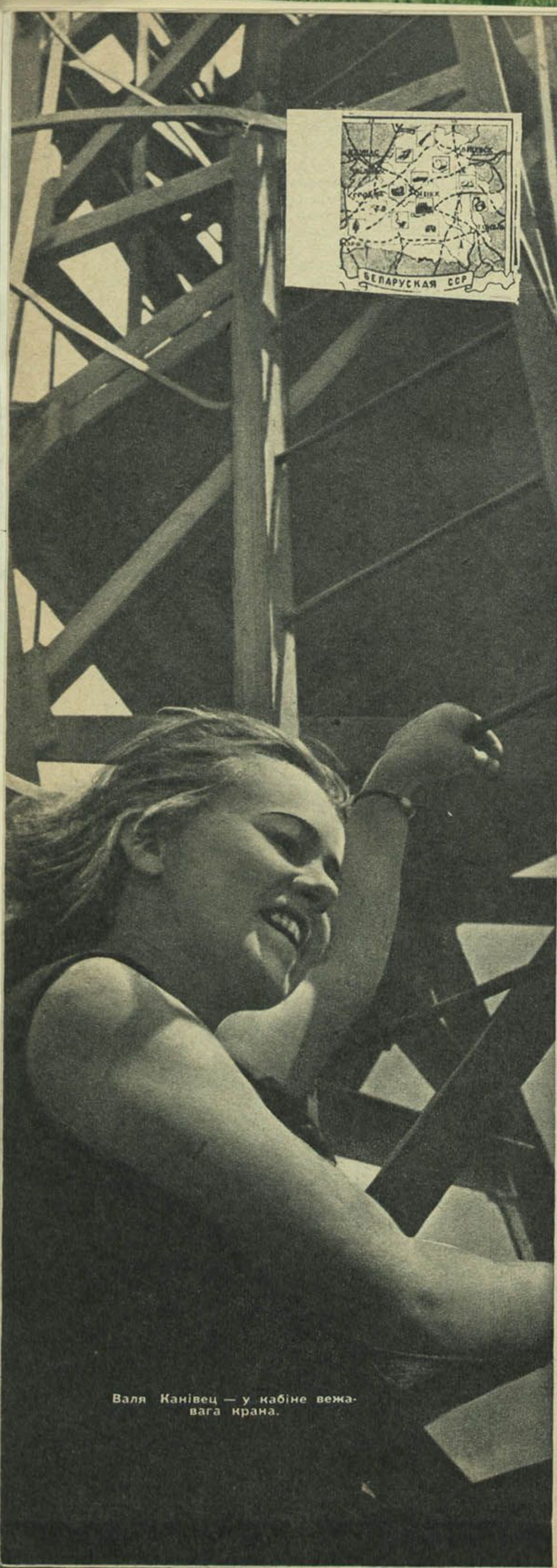
№ 8

ЖНІВЕНЬ
1966

ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНЫ І ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКІ ЧАСОПІС

ГОД ВЫДАННЯ СОРАК ДРУГІ

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

Валя Канівец — у кабіне вежавы крана.

ЦІШЫНІ тут не бывае. То, натужна равучы, прасу-нецца з грузам самазвал, то падкоціць да канцавога прыпынку аўтобус і з яго сыпане шумны гурт будаўнікоў, то хлопцы знізу падаюць каманду:

— Валя, майна!
— Валя, віра!
— Падай раствор!

Валя Канівец сядзіць на самай верхатуры, у кабіне вежавы крана. Глянеш—вышыня! Шапка валіцца! А ёй хоць бы што. Выгляне ў акенца, усміхнецца: маўляў, усё зразумела. І—за працу. Незаўважнымі, ледзь улоўнымі рухамі маленькіх, але дужых рук кіруе стальной аграмадзінай. Тады вежавы кран крактане самавіта, пасунецца крыху наперад ці назад, апусціць

...Цяпер у іх маленькая Ірынка. Валя нейкі час не працавала, глядзела дачку. А калі пачалося будаўніцтва камбіната сінтэтычнага валакна, ці, як яго ўсе тут называюць,—лаўсанавага, не вытрывала.

— Гэта праўда, што наш камбінат будзе найвялікшы ў свеце?—дапытвалася Валя ў мужа, які тады працаваў на будоўлі лаўсанавага.

— Праўда,—усміхаўся Валерый.—Сама мяркую, што гэта будзе за камбінат, калі адной толькі дакументацыі тры тоны. Камбінат зойме сто дваццаць гектараў. На ім будуць працаваць тысячы рабочых. А ты кажаш, ці праўда!

У Валі аж вочы загарэліся. І аднаго дня яна сказала мужу:

БУЙНЕЙШЫ

сталёвы хобат і панясе груз, нібы пушынку.

З вышыні Валя бачыць усё наваколле. Удалечыні, за Дняпром, бялеецца Магілёў. Крыху бліжэй палавее жыта. Вось-вось жаць пачнуць. Аднекуль з суседняй вёскі чуваць песня:

Ой, рана, ой, рана...

Голас нясмелы, нібы спрабуе сваю сілу. І вось ён ужо мацнее, песня распроствае крылы:

Ой, рана на івана
Сярпом дзеўка жыта

жала...

Песня ўскалыхнула ў сэрцы штосьці роднае, незабыўнае. Успомнілася Вялікае Хонава—вёска, дзе нарадзілася, расла, хадзіла ў школу, а потым бегала на Купалле ў жыта, пляла вянкi, пускала іх на раку. Вянок плыў, не тануў, і сяброўкі жартавалі:

— Няскора ты, Валечка, пойдзеш замуж. Паплыў твой вянок да Дняпра. Шукай там сваё шчасце.

Дзяўчына тады яшчэ і не думала пра замуж. Ёй трэба было вучыцца. Бацькі спадзяваліся ўбачыць сваю дачку настаўніцай ці ўрачом, прарочылі ёй інстытут. А Валя перайначыла ўсе іхнія задумы: пайшла ў Магілёўскае гарадское прафесіянальна-тэхнічнае вучылішча. Рабочай стала, «гаспадыняй вежавы крана», як часта жартам называюць яе сябры і Валерый. З ім, такім жа рабочым, як і сама, яна спаткалася ўжо ў Магілёве.

— Пайду на лаўсанава. На вежавы кран машыністам. Хіба не возьмуць? Я ж яшчэ не забылася, як кранам кіраваць...

Працуе Валя на будаўніцтве палігона завода жалезабетонных вырабаў. Перад ёй уся будоўля як на далоні. Цяпер яна ўжо добра ведае, дзе які цэх новага гіганта будзе. Крыху далей, за пляціпавярховай будынінай заводакіраўніцтва, амаль на паўкіламетра працягнуўся склад гатовага абсталявання. Днямі чула, як упраўляючы трэста «Лаўсанбуд» Пётр Паўлавіч Цімашэнка гаварыў, што склад гатовага абсталявання зойме вялікую плошчу.

— Колькі сродкаў спатрэбіцца на ўвесь камбінат?—пацікавілася я.

Пётр Паўлавіч усміхнуўся тады, адказаў:

— Шмат!..

А вунь і ён, лёгкі на ўспамін, зноў прыехаў на будоўлю. Глядзіць, як завіхаюцца бетоншчыкі з брыгады Мікалая Сіманькова, і задаволена ўсміхаецца.

— Малайцы, бетоншчыкі!—кажа Пётр Паўлавіч Цімашэнка.

Шмат клопатаў у кіраўніка будоўлі. На ўзвядзенне такога камбіната трэба восем гадоў. Будаўнікі Магілёўскага лаўсанавага далі слова завяршыць увесь комплекс работ за чатыры гады. Так і ў Дырэктывах па новыму пяцігадоваму плану сказана: «Пабудаваць... Магілёўскі камбінат сінтэтыч-

Будуюцца і жылыя
кварталы.

Надзея Андрэева — муляр.

Ў СВЕЦЕ

нага валакна». І гэта будзе зроблена. Будаўнікі новага гіганта хімічнай прамысловасці рэспублікі ў штодзённай працы ажыццяўляюць прадвызначэнні XXIII з'езда КПСС.

— Малайцы, бетоншчыкі! — кажа Пётр Паўлавіч Цімашэнка.

Пётр Паўлавіч расказвае: — Магілёўскі лаўсанава будзе ўключаць дзве вытворчасці — корпус па выпуску сінтэтычнага штапелю і корпус па вытворчасці лаўсанавага валакна. Здзіўляюць памеры цэхаў будучага камбіната. Напрыклад, цэх лаўсанавага валакна зойме 16 гектараў! Гэта цэлы завод пад адным дахам! Будуюцца асобны завод нарыхтоўкі сыравіны для вырабу штапелю. Будуюцца блок дапаможных цэхаў. У 1970 годзе камбінат будзе працаваць на поўную магутнасць. Як бачыце, тэрміны вельмі сціслыя, аб'ём работ вялікі, але гэта не палохае нас. Магілёўскі камбінат сінтэтычнага валакна ўступіць у лік дзеючых у тэрмін.

Уступіць у тэрмін! Гэтыя словы паўтараюць сёння радавыя байцы шматтысячнай арміі будаўнікоў ударнай новабудовы. Гаворыць пра гэта і Валя Канівец, машыніст вежавага крана, і муляр Надзея Андрэева, і маладыя будаўнікі Дзмітрый Койда, Уладзімір Емяльянаў, Уладзімір Пятроўскі, якія штодня перавыконваюць зменныя нормы выпрацоўкі пры выдатнай якасці работ.

Расце будоўля, шырыцца, выпроствае плечы. З кожным днём усё больш выразна акрэсліваюцца рысы будучага камбіната-гіганта. Усцяж на ўсёй пляцоўцы жаўцеюць кучы пяску. Там ракоўцы, увіхаюцца бульдозеры і экскаватары, рыхтуюць катлаваны пад фундаменты цэхаў прад-

прыемства. Ужо закладзены падмуркі цэха полімерызацыі, хімічнага і штапельнага карпусоў. Уважліва расце склад гатовага абсталявання. Без супынку працуюць часовыя растварабетонны вузел. Да новабудовы пракладзена пад'язная аўтамабільная дарога.

Але не тут сёння, калі можна так сказаць, пярэдні край ударнай новабудовы. Ён за чатыры кіламетры ад будучага камбіната. Там, дзе ўзводзіцца прамыслова-будаўнічая база — па свайму маштабу і вытворчай магутнасці цэлы завод. Будаўнічая база будзе даваць за год 150 тысяч кубаметраў раствору і бетону, 25 тысяч кубаметраў пенапласту, 50 тысяч кубаметраў асфальтабетону. Тут жа будуюцца палігон па выпуску зборнага жалезабетону. Гэтыя грузы зялёнай вуліцай пойдучы на будоўлю лаўсанавага.

Так будзе! А пакуль што тут кіпіць упартая, натхнёная праца. Мантаж корпуса па выпуску зборнага жалезабетону вядуць лепшыя майстры сваёй справы электразваршчыкі Павел Бычкоў і Мікалай Кірыневіч. Яшчэ адна калона ўстанаўліваецца на адзнацы 25 метраў. Вышыня! Але электразваршчыкі працуюць зладжана і ўпэўнена, не ведаючы прастояў. Ужо каторы дзень запар маладыя рабочыя ідуць з апярэджаннем графіка.

Кажуць, што будоўля пачынаецца з палатак. А яшчэ яна пачынаецца з дарогі. Пракладваецца і вось-вось уступіць у строй дарога ад прамысловай базы да новабудовы. Будуюцца дарога, па якой з горада да камбіната пойдзе тралейбус. Цяпер тут самы разгар работ. Да экскаватараў чардой падыходзяць самазвалы. Здымаюць грунт. 90 тысяч кубаметраў трэба перавярнуць

яго, каб зрабіць дарогу. Цераз Днепр перакінецца яшчэ адзін мост.

А па вуліцы Пушкінскай, што адразу ж за дняпроўскім мастом, раскінуўся ўжо цэлы гарадок будаўнікоў лаўсанавага. У маі засялілі два 60-кватэрныя дамы, побач будуюцца 50-кватэрны. Вось-вось прыме навасельцаў васьміпавярховы жылы дом. Апрача гэтых, восенню будуць закончаны тры інтэрнаты для рабочых. А ўсяго сёлета будаўнікі камбіната сінтэтычнага валакна атрымаюць 17 тысяч квадратных метраў жылля. У адным з інтэрнатаў будзе працаваць школа рабочай моладзі. Дзяцей навасельцаў прымуць дзіцячыя яслі і сад.

Камбінат яшчэ толькі будуюцца, а ўжо сёння дбаюць пра тых, хто будзе працаваць у яго цэхах. Тут жа, у рабочым гарадку лаўсанбудаўцаў, узводзяцца прафесіянальна-тэхнічнае вучылішча хімікаў, тэхнікум і інстытут, якія будуць рыхтаваць высокакваліфікаваных спецыялістаў для гіганта хімічнай прамысловасці рэспублікі.

Усюды — на будаўніцтве самога камбіната, на ўзвядзенні прамысловай базы і тут, дзе расце жылы гарадок лаўсанбудаўцаў, адчуваецца гулькі рытм зладжанай, натхнёнай працы, веліч і размах ударнай новабудовы — пусковага прадпрыемства новай пяцігодкі.

Будоўля Магілёўскага камбіната сінтэтычнага валакна, буйнейшага ў свеце прадпрыемства, набывае імклівы размах.

Шчаслівага фінішу табе, гігант-новабудовы!

Ул. КУЗЬМЯНКОУ.

Фота Ул. Вяхоткі.

ДАРОГА Ў СЕЛЬСКІ

— Штосьці на сэрцы нявесела. Быццам камень на ім ляжыць... Чалавек — істота разумная, а тут, бач, перад спакусай устаяць не можа. Эх ты, жыццё!

Твар у Антаніны Іванаўны строгі, засяроджаны. Яна змаўкае і доўга глядзіць кудысьці ўдалячынь. Міма праплываюць палі, пералескі. Зялёная рунь цягнецца да сонейка. Па ўсім відаць, ураджайны будзе год. Раптам Антаніна Іванаўна рэзка паварочваецца да сваіх спадарожнікаў, у яе голасе чуваць папрок.

— Чаму вы, мужчыны, такія слабыя?

Мужчыны няўцямна глядзяць на Ан-

таніну Іванаўну, паціскаюць плячыма.

— Так-так, не думайце прэчыць: духам вы слабыя, — працягвала яна. — Пакажы вам чарку — куды хочаш можна завесці. Толькі на тым і гарыце — на гарэлцы...

Вядома, мужчыны з гэтым не маглі пагадзіцца. У прынцыпе. А ў прыватнасці...

Машына збочвае з шасэ і бяжыць па палявой дарозе. Вёска Абухава, цэнтр сельскага Савета. Ідзем да старшыні.

— Добры дзень, Віктар Цітавіч!

Яшчэ малады, чыста паголены і падцягнуты мужчына ўстае з-за стала.

Антаніна Іванаўна задае яму пытанне ва ўпор:

— Скажы, Віктар Цітавіч, затаіў злосць?

— Не тое, каб затаіў, але крыўдна мне, — адказаў старшыня сельсавета. — Адзін накуралесіць больш — адказвае меней, другі не так вінаваты, а вымушан цярэць больш.

— Не, Цітавіч, не згодна я з табою, — ціха прагаварыла Антаніна Іванаўна. — Зразумей, даражэнькі: з цябе мы павінны патрабаваць больш, як з каго-небудзь іншага. Ты тут — галава, самы высокі ў вёсцы прадстаўнік улады. А калі так, то павінен быць і самым аўтарытэтным. Як гэтага дабіцца? Сам ведаеш — бездакорнымі паводзінамі.

— Дык што, хіба я дрэнна працую? — твар Віктара Цітавіча ўспыхнуў чырванню, на лбе выступілі кропелькі поту.

— Супакойся, Цітавіч, зараз паслухаем, што думаюць пра цябе людзі, — памяркоўна сказала Антаніна Іванаўна. — Можна я і памыляюся...

Хутка пачалася сесія. Скажу шчыра: цяжка быць сведкай таго, як здымаюць з пасады чалавека, які даражыць ёю. Нават староннім сведкай! Ужо не гаворачы пра Антаніну Іванаўну Белякову.

За некалькі гадоў работы старшыняй Гродзенскага райвыканкома яна ўведала ўсіх старшын сельскіх Саветаў. Добра знаёмы ёй і Віктар Цітавіч Канстанцінаў. Колькі разоў была ў Абухаўскім сельсавеце, колькі сустрэч і гутарак было ў яе з Канстанцінавым: і радасных, і непрыемных. Так хацелася зберагчы гэтага чалавека, працавітага і энергічнага, але вось не ўдалося. І ёй самой было цяжка...

Удзельнікі сесіі доўга не гаварылі. Ды і навошта? Усе яны даўно ведалі Віктара Цітавіча. Таксама хацелі памагчы яму. Але Канстанцінава нібы магнітам цягнула да гарэлкі, і «зялёны змій» узяў верх. Сесія рашыла: Канстанцінава з пасады старшыні выканкома Абухаўскага сельсавета зняць і паслаць на нізавую работу. Новым старшыняй была выбрана Алена Сіда-

Антаніна Іванаўна сярод будаўнікоў клуба калгаса імя Леніна.

САВЕТ

Фота Ул. Вяхоткі.

раўна Еўтухова, лепшы брыгадзір мясцовага калгаса «Шлях да камунізма».

Пасля сесіі Белякова яшчэ доўга гутарыла з Віктарам Цітавічам. Не, не суцяшала яго. Проста давала добрыя парады наконт таго, як паводзіць сябе ў будучым: ён жа яшчэ здолее стаць сапраўдным чалавекам. Для гэтага трэба адно: правільна зразумець і ацаніць свае паводзіны, потым і мазалём аднавіць добрае імя.

Шчыра шкадуючы добрага ў мінулым работніка, старшыня райвыканкома паднялася вышэй сваіх пачуццяў. Яна ўпэўнілася, што Канстанцінаў не можа заставацца на пасадзе старшыні сельсавета. Тут, у Абухава, новым старшынёй трэба выбраць жанчыну. Справа ў тым, што Канстанцінаў піў не адзін, а разам з «акружэннем». Дзе гарантыя, што тыя ж людзі не навучаць піль яшчэ аднаго мужчыну, які замяніць Канстанцінава? Логіка крышачку наіўная, але ж неаднаразова пацверджаная жыццём. Таму Белякова гарача падтрымала кандыдатуру Еўтуховай.

Перш чым пазнаёміцца з Беляковай, я пабываў у старшыні Гродзенскага аблвыканкома Мікалая Пятровіча Малочкі. Некалі яны разам працавалі ў Воранаўскім раёне, ён першым сакратаром райкома партыі, яна аграномам. Мікалай Пятровіч так вызначыў галоўныя рысы характару Беляковай: прыныповасць, сумленнасць і шчырасць плюс незвычайная працаздольнасць. Гэтыя якасці і памаглі Беляковай стаць адным з лепшых старшын райвыканкомаў.

Між тым, такая характарыстыка супала з думкай першага сакратара Гродзенскага райкома партыі, Героя Сацыялістычнай Працы Піліпа Пятровіча Дайнекі. Даведаўшыся пра мой намер напісаць пра Белякову, сакратар сказаў:

— Абавязкова раскажыце, як яна вылучае на кіруючую работу жанчын. Цяпер у нашым раёне шэсць жанчын працуюць старшынёй сельскіх Саветаў. З таго часу, як райвыканком узначаліла Белякова, многія мужчыны мусілі развітацца з партфелямі. Раней, памятаю, едзеш па раёну і ўсё толькі мужчын бачыш з партфелямі. А цяпер амаль усюды жанчыны працуюць бухгалтарамі, рахункаводамі, клапаўшчыкамі. У раённых органах улады іх таксама няма.

— Значыць, жанчыны крыўдзяць нашага брата? — у тон Мікалаю Пятровічу гавару я.

— Ды не скажу, — усміхаецца ён. — Па справядлівасці абараняе і мужчын. Вось паслухайце. Аднойчы пазваніла мне жонка старшыні калгаса: маўляў, гаспадар дрэнна адносіцца да сямі. Назаўтра я напрасіў Антаніну Іванаўну, каб яна паехала туды і разабралася, што і да чаго. «А калі трэба, дык вязі

старшыню на бюро райкома, — кажу ёй, — адразу і меры прымем». Адправілася туды Белякова з настроем бараніцы жанчыну, а выйшла наадварот. Жонцы не падабалася, што муж позна вяртаўся з работы. Але хіба гэта яго віна? Разабралася як след Антаніна Іванаўна і доўга, памяркоўна гутарыла са старшынёй жонкай. Потым яшчэ не раз заглядала ў дом старшыні калгаса і супакоілася толькі тады, калі там стала спакойна.

І гэта не адзіны выпадак. Любіць Белякова сустракацца з рознымі людзьмі, памагаць ім і ў радасці, і ў горы. Яна з тых людзей, якія ўваходзяць у чужое жыццё не раўнадушнымі назіральнікамі, а з пачуццём адказнасці і добразычлівасці. Беражлівая, чулая адносіны да чалавечых характараў памагаюць ёй знайсці той ключык, які адмыкае чужыя душы.

Прывыкла Антаніна Іванаўна да сельскіх дарог. Ад рання да вечара ездзіць яна па пыльных бальшаках і палявых прасёлках, начуе дзе даўдзецца і есць што даўдзецца. У кожным сельскім Савеце спраў столькі, колькі зорак у вярчэнім небе. Усюды патрэбна Антаніна Іванаўна, усюды радуецца ёй. Старшыня Індурскага сельсавета Алена Мікалаеўна Рахманова чакае яе, каб заручыцца падтрымкай у новым пачыненні — паходзе за добраўпарадкаванне вясковага побыту. Рэгіна Станіславаўна Краўчук, малады старшыня Копцеўскага сельсавета, просіць Белякову прыехаць і памагчы разабрацца ў заканадаўстве. А потым яшчэ — пенсіі, рамонт дарог, клубы, магазіны, бальніцы, паштовыя аддзяленні...

У старшыні райвыканкома пасада асаблівая. Ні ў адной інструкцыі або наказе не распісана да дробязей, чым, калі і як трэба займацца. Тут няма пэўна акрэсленага кола службовых абавязкаў. Старшыня райвыканкома — служба народа. Значыць, да ўсяго павінны даходзіць рукі. І ў тым і сіла гэтай высокай і ганаровай пасады.

Вось едзе яна правяраць, як выконваецца пастанова сесіі раённага Савета дэпутатаў працоўных аб будаўніцтве дамоў калгаснікаў, але ў шляху набягае яшчэ мора пытанняў. Незапланаваных, непрадугледжаных. І ўсе іх трэба вырашаць. Ну, вось хоць бы і нядаўна ў калгасе «Герой» быў такі выпадак. Пачулі састарэлыя адзінокія людзі, што прыехаў старшыня райвыканкома. Прыйшлі са скаргай: жыць цяжка. Зімой яшчэ туды-сюды, суседзі памагаюць. А цяпер пара гарачая, летняя, усе на полі. Што рабіць старым, хто іх дагледзіць? Антаніна Іванаўна слухае, а ў самой душа баліць. Сапраўды, як ім быць?

І вось ужо раіцца са старшынёй калгаса Станіславам Сяргеевічам Хрушчом. На хаду ўзнікае думка: а што, калі састарэлым земляробам-адзіночкам пабудаваць за кошт калгаса дом-інтэрнат? Старшыня калгаса адразу ўхапіўся за гэтую думку — проста і разумна можна вырашыць праблему!

Добра разумее Антаніна Іванаўна, што адной ёй усё не пад сілу, таму стараецца як мага большае кола ўключыць у актыўную дзяржаўную і грамадскую работу. Найпершы яе клопат — аб павышэнні ролі нізавога савецкага апарату. Яна імкнецца ўзняць

Саша рады — мама сёння рана прыйшла дадому.

аўтарытэт сельскіх Саветаў у гаспадарчым і культурным будаўніцтве, у вырашэнні розных жыццёвых канфліктаў. Але як гэта зрабіць канкрэтна? Белякова думае адна, думае разам з бліжэйшымі дарадчыкамі — сваім намеснікам Аляксандрам Тадэушавічам Дракам, сакратаром выканкома Васілём Рыгоравічам Гараднічэнкам, загадчыкам фінансавога аддзела Вікенціем Іванавічам Пякарскім. І абавязкова раіцца з дасведчаным, умудроным жыццём Піліпам Пятровічам Дайнекам.

Белякова лічыць, што наспелі рэальныя ўмовы для таго, каб прыкметна расшырыць правы сельскіх Саветаў. Гэта, у прыватнасці, можна зрабіць, перадаўшы ў іх веданне некаторыя пытанні, якімі цяпер займаецца райвыканком. Сярод іх — налічэнне падатку, выплата зарплаты вясковым служачым, прадастаўленне ім водпуску, выдача будаўнічых матэрыялаў, аказанне аднаразовай дапамогі грамадзянам. І часткова гэта ўжо робіцца. Такім чынам, расшыраюцца паўнамоцтвы самых масавых ячэек дзяржаўнай улады. Гэта па-першае. А па-другое, райвыканком разгрузіўся ад лішніх клопатаў і атрымаў магчымасць заняцца глыбей пытаннімі эканомікі, культуры, узмацніць свае арганізатарскія функцыі ў іншых сферах. А ўвогуле ў выйгрышы аказаліся і сельскія Саветы, і райвыканком, і агульная справа.

Райвыканком усё больш актыўна бярэцца за ўздым сельскай гаспадаркі. Летась раён заняў адно з першых месцаў па асноўных паказчыках — ураджайнасці сельскагаспадарчых культур, прадуктыўнасці жывёлагадоўлі. Заслугі Антаніны Іванаўны Беляковай ва ўмацаванні калгаснай эканомікі адзначаны вышэйшай узнагародай Радзімы — ордэнам Леніна.

Яшчэ адна дэталі. Намнога зменшылася колькасць заяў і скаргаў на імя райвыканкома. І зразумела: тое, што раней вырашалі ў раённым цэнтры, узялі на сябе сельскія Саветы.

З Абухава мы вярталіся вечарам. Пытаюся ў Антаніны Іванаўны:

— Скажыце, калі ласка, хто вам памагае ў хатняй гаспадарцы?

Яна ўсміхнулася.

— Сама ўсё дома раблю. Муж і сын памагаюць часам.

Людзі выбралі Антаніну Іванаўну Белякову дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР. Гэта ўзнагарода ёй за любоў да людзей, за любоў да справы, якую даручыла Радзіма.

В. ЛЯСНЫ.

ТРЭЦІ слухае. Праходзьце на Асіповічы.

На стэндзе загаруюцца лямпачкі. Жоўтыя, чырвоныя, зялёныя. Калі зялёных больш, можна некалькі секунд перадыхнуць. Зялёны колер для чыгуначніка—колера удачы.

Пост нумар тры станцыі Мінск-таварная нагадвае невялікую строгую лабараторыю вучонага. Стэнд з лініямі пуцей, пульт, тэлефоны, рычагі пераводу стрэлак. Абстаноўка напружаная. Вельмі шумна. Штосекундна звоняць тэлефоны, развітваюцца гудкамі цягнікі, што бягуць далёка-далёка. Яны праходзяць пад самым балкончыкам, дзе стаіць сігнальшчык з жоўтым сцяжком. Мільгаюць платформы з веласіпедамі, жніяркамі, камбайнамі, бярвеннямі. Вабяць глыбокімі агнямі светафоры.

Усёй гэтай складанай гаспадаркай кіруе сёння дзяжурная па станцыі Аляксандра Паўлаўна Загрэцкая. За дзве з лішнім гадзіны, што я прабыла на яе рабочым месцы, у Аляксандры Паўлаўны не знайшлося нават пяці мінут для размовы. Я чула, як яна дзелавіта аддавала распараджэнні, як павучала брыгадзіра і сігнальшчыка, ганяла з даручэннямі юнага практыканта і ў той жа час паспывала пачуць ледзь улоўныя гукі, глянуць у акно і зноў, у каторы ўжо раз, праверыць паказанні прыбораў.

У працоўнай характарыстыцы ўдарніка камуністычнай працы Загрэцкай напісана: «Забяспечвае стопрацэнтнае адпраўленне цягнікоў па раскладу». Якая будзённая ацэнка працы! Скупая, як і ўся біяграфія Аляксандры Паўлаўны. Але варта расшыфраваць кароткія, стрыманыя радкі—і ажывуць радасці і хваляванні.

Наконт кожнай прафесіі бытуюць у народзе свае ўяўленні. Кажуць: земляробы шэрыя ад зямлі, шахцёры чорныя ад вугалю, а паравознікі блішчаць ад мазуту. Гэта навечна, як радзімая пляма.

Нехта даўно-даўно ў пасёлку, дзе жылі патомныя чыгуначнікі, расказваў пра машыніста, што ў белых пальчатках вадзіў паравозы. Людзі палічылі гэтыя словы за насмешку. Шмат перажыла за сто трыццаць гадоў

сваёй гісторыі чорная ад мазуту машына—паравоз. Першая «Ракета» англічаніна Стэфенсана магутнасцю 12 конскіх сіл хадзіла з хуткасцю 22 кіламетры за гадзіну. Канструктыўная хуткасць сучасных лакаматываў вырасла ў пяць-шэсць разоў, іх магутнасць дасягае 4.000 конскіх сіл. Але хоць і прывабныя гэтыя лічбы, ды за цэлае стагоддзе не змянілі яны галоўнага—умоў працы паравознікаў.

Чыгуначнікі, як і шафёры,—народ цікаўны, дасведчаны. У іх заўсёды пры сабе няпісаны збор быляў і небыліц, прыгод і здарэнняў. Яны могуць шмат чаго расказаць пра гарады, праз якія даводзілася праязджаць, пра дзівакаватых пасажыраў, пра ўраджаі і палітку. Калі паспачуваеш цяжкасцям іхняй прафесіі—ураз цябе падтрымаюць, мімаходзь паківаюць на начальства. А спытаеш, чаму не мяняюць спецыяльнасці,—пакрыўдзяцца. Скажуць, што наогул іхняя праца вельмі цікавая, а хутка дык і зусім будзе ўсім на зайздрасць, бо тэхніка твораць цуды.

На лініі ходзяць цеплавозы, і стала яваю мара пра машыністаў у белых пальчатках. Як у свой час трактарвыцесніў саху, вугальны камбайн—забойны малаток, так зручны і просты пульт упраўлення замяніў паравозную топку.

Усё гэта адбываецца на вачах у тых, хто назаўсёды прыкіпеў сэрцам да складанай чыгуначнай гаспадаркі.

У пакоіку трэцяга пастасядзіць немаладая жанчына ў хустачцы, з джымі мужчынскімі рукамі. Гэта Леакадзія Талясфорэўна Наронская, бяззменны брыгадзір Мінскай дыстанцыі пуці. Амаль сорак гадоў яе жыццё звязана з працай на чыгунцы. Ва ўсякае надвор'е, ва ўсякі час павінна яна аглядаць пуці, правяраць работу стрэлачнікаў, праслухоўваць пульс сталёвых рэек.

Працавала ў калгасе ў гады вайны, але нездарма кажуць: ёсць у кожнай прафесіі свае рамантыка. Не ўсякае вока яе ўгледзіць. Вывучыш дасканалю справу—і адкрыюцца табе ў ёй такія рэчы, што мяняць яе ўжо ніколі не захочаш. Вярнулася Наронская да сваёй брыгадзірскай работы. Крочыць па пуцях важкімі крокамі,

Аўгіння КАВАЛЮК

Ці ж можна не заўважыць нам

Расу на даланях

у мам,

Расу ад бульбы

і ад жыта,

Расу,

якая з потам зліта!

Раса

з яе далоні мілай

Мяне, мурзатую,

умыла,

Дала ў руку мне

лусту хлеба,

Вучыла:

жыць

па-людску

трэба.

І я жыву,

жыву і бачу,

Як праз дзяцей матулі

плачуць,

Як праз дзяцей сівеюць

скроні.

...Раса на мамінай

далоні.

Малое

Малое

у вялікім...

Вялікае

ў малым...

Мяне ніхто не клікаў,

Сама пайшла за ім.

Пайшла,

каб злосны вецер

Хвастаў мяне па твары,

Пайшла збіраць па свеце

І радасці,

і мары.

У беларускім краі

Сярод балот палескіх

Збірала,

як збіраюць

Каханыя пралескі.

Бывала

ў Забайкаллі,

Хадзіла

услухоўваецца ў толькі ёй адной зразумелую ціхую мелодыю рэек і правадоў, бачыць, як пранізваюць цемрадзё зырккія вочы электрапаяздоў. Не верыцца, што ўзрост пенсійны, што ўнукі растуць і што можна нарэшце адпачыць. Палюбіўся ёй паспешлівы перастук колаў, што праносяць міма яе чужыя жыцці, чужыя клопаты. Як і Аляксандра Паўлаўна Загрэцкая, прыкіпела душой брыгадзір Наронская да чыгуначнай работы.

А Аляксандра Паўлаўна толькі што адчитала Наронскую за нейкую дробязь і цяпер, калі тая выйшла з пакоя, хваліць яе за пільнае вока, за адданасць справе.

— Чаму я на чыгунку пайшла? Спадабалася мне чырвоная шапка дзяжурнага па станцыі.—Аляксандра Паўлаўна ўсміхаецца.—Бегала дзеўчанам глядзець, як

ён прымае ды адпраўляе цягнікі. У шостым класе сама ўпершыню ехала на чыгунцы. Аж дух займала. Вось, думаю, прыгожая прафесія—цягнікамі распараджацца. Так і трапіла ў Аршанскі чыгуначны тэхнікум. З 1939 года не разлучаюся з чыгункай.

Аляксандра Паўлаўна адпраўляла і сустракала цягнікі на Амурскай, Яраслаўскай, Калінінскай дарогах. Пасля вайны вярнулася ў Беларусь.

На стэндзе гараць чырвоныя лямпачкі. Гэта самы неспакойны час для дзяжурнага. Трэба добра трымаць у памяці становішча на кожным метры твайго ўчастка, імгненна даваць распараджэнні, каб ні адзін састаў не прамарудзіў ні секунды. Мінулай ноччу грывела навальніца. Завалакло туманам пуці. Абарвалася сувязь з

ЗЯЛЁНЫ—КОЛЕР УДАЧЫ

У чым шчасце

Шчасце, шчасце!
Якой жа ты масці,
Якія прыкметы!
Якое ты, дзе ты!
Цябе я
шукала, шукала...
Хадзіла па вуліцах
шумных,
Дзе многа вясёлых
і сумных.
І шчасце сабраць захацела
Па кроплі. Прагнулася рана,
Збірала і песню запела
Зусім нечакана.
І песня кранула
мне душу,
Я ў сэрцы насіць яе
мушу,
У словы яе мне б
укласці
Спазнанае шчасце.

У вялікім

па Каўказу,
Шукала,
як шукаюць
Якуцкія алмазы.
На Балтыцы прыстала,
У моры перамыла,
Злажыла іх у вершы
І людзям падарыла.

адным з пастоў. Аляксандра Паўлаўна нервалавалася, але работа ішла зладжана і роўна. Прышла дадому сярдзітая, з пачырванелымі ад стомы вачыма. Ларыса, як і ў дзяцінстве, зразумела маці без слоў — цяжкае выдалася дзяжурства.

— Наша работа — што ў таго мінёра. Толькі мінёр сам падрываецца, калі схібіць. А наша памылка — гэта гібель соцень людзей.

— Нездарма кожныя тры гады прыходзіцца дрыжаць, нібы на экзамене ў тэхнікуме, — смяецца Аляксандра Паўлаўна. — Слых, зрок і памяць павінны быць стопрацэнтныя.

І зноў званок.

— Трэці слухае. Праходзьце на Барысаў.

Спяшаюцца, спяшаюцца цягнікі, злучаючы людзей, гарады і дзяржавы. Трэба, каб заўсёды адкрываліся ім наперадзе зялёныя агні светафораў. Мужныя людзі ў чорнай чыгуначнай форме сустракаюць і праводзяць цягнікі.

Таццяна АРЛОВА.

Б'юць крыніцы ў прыбужжы

У тую вясну старыя папярэджвалі: быць вялікаму разліву. Хапаліся, звозілі апошнія стагі сена з прыбужскіх лугоў, пастухі ўзіраліся ў высокі бераг, за якім бушавала паўнаводная веснавая рака. Але Буг перахітрыў, ён выйшаў з берагоў дзесьці далей, за Барысамі, і памкнуўся да вёскі, адразаючы шляхі адступлення ўсяму жывому.

Выбіраючы менш затопленыя месцы, калгаснікі кінуліся адганяць кароў. Цяжка дыхаючы, разам з усімі бегла жанчына. Каштанавыя валасы выбіліся з-пад хусткі, вочы былі поўныя трывогі.

«Хаця б паспее!»

— Ліда! Ліда Асіюк! — закрычаў хтосьці ззаду. — З дарогі!

Зусім побач прагрукатала падвода, на ёй, шырока расставіўшы ногі, стаяў калгасны вартунык Павел Якімук. Падарушыся ўперад, ён злосна сцёбаў пугай каня. Асіюк ухалілася абяруч за біла, на хадзе ўскочыла ў павозку.

Дарога стала падымца на гару.

— Здаецца, праскочылі, — з палёгкай уздыхнула Лідзія Іванаўна.

— Рана радуешся, маладзіца, — кінуў Якімук. — Сюды мы праскочылі, а як назад?

Выгнаць з заліўных лугоў удалося толькі частку кароў. Астатнія, спуджаныя паводкай, кінуліся ўбок. Ледзьве сабралі іх на невысокай выспе, дзе размяшчаўся летні лагер статку.

— Садзіся ты, Ліда, на майго каня. Можна як-небудзь праскочыш, — прапанаваў дзядзька Павел. — А я буду глядзець статак.

— Нікуды я не збіраюся бегчы. І не ўгаворвайце.

— Во дзівачка! — усміхнуўся дзядзька.

Гадзіны праз дзве да паўзатопленага вострава прычаліў човен. У ім сядзеў старшыня калгаса.

— Па цябе, Ліда, — рашуча сказаў старшыня. — Садзіся ў лодку. Там маці на беразе чакае, хвалюецца.

— Вы ж бачыце, мне нічога не пагражае. Так і скажыце маме.

— Я таксама застануся, — выступіў наперад дзядзька Павел.

— Канцэнтратаў падкіньце, — папрасіла Асіюк.

Пяць дзён прабыва са сваімі каровамі на востраве Асіюк. Аж пакуль не адхлынула першая бурная веснавая ва-

да, пакуль не адышоў да старых берагоў Буг.

Гэту першую вясну сваю Лідзія Іванаўна памятае да драбніц. І ўспамінае найчасцей тады, калі ёй бывае нялёгка, калі штосьці не ладзіцца ў рабоце. А такія хвіліны бываюць — гэтага Асіюк ні ад кога не скрывае.

Але галоўнае, вядома, не ў гэтым. Галоўнае ў тым, як ідзе па жыцці гэтая сціплая, з нялёгкім асабістым лёсам жанчына.

— У першы дзень, калі прыйшла на ферму, я надаіла ад усіх сваіх кароў васемнаццаць літраў малака, — кажа Лідзія Іванаўна. — Я вельмі разгубілася. Плакала, хацела кінуць ферму. Але раніцай зноў ішла да сваіх кароў. Што мяне прымусіла? Сама не ведаю. Памятаю толькі, што я злавала на сябе. Думала: няўжо я такая няўдаліца!

Усе свае няўдачы, калі яны здараліся, несла маме. Яна спачувала мне, але ж не ведала, чым памагчы. Потым мы ішлі з ёй на луг і сярпамі жалі ў мяшкі траву. Хтосьці падказаў, нібыта мы цягнем траву сваім свінням. Але брыгадзір убачыў: мы падкормліваем калгасных кароў. Аднаго разу прыйшоў ён на ферму і доўга моўчкі глядзеў, як мы ўвіхаемся ля кармушак. Потым сказаў: больш вы сярпом жаць траву не пойдзеце, дадзім вам касу. Спатрэбіцца падвода — скажыце.

Цяпер я ўсё часцей і часцей падыходзіла да бітона з поўнымі ведрома малака.

Налета папрасіла адвесці мне прыфермскі ўчастак. Хаця б чвэрць гектара. Далі. Але з вялікім боем. Я бывала там ледзь не ўвесь свой вольны час. Вырасціла шмат бульбы, буракоў. Радавалася.

А загадчык тым часам распарадзіўся паменшыць маёй групе рацыён. «У яе сваіх кармоў хапае, няхай дае». Абуралася, бегала ў праўленне. Там сказаў мне тое самае. Назаўтра пайшла ў райком. Памаглі.

Да мяне ўсё часцей пачала заходзіць дзяўчына-заатэхнік. Раіла, праўляла, калі я што не так рабіла. А аднойчы сказала:

— Учора купілі цялушку. Племянную. Шэсць тыдняў Браць ніхто не хоча. Вазьмі ты.

Я ўзяла. Назвала Слаўнай. Яна сапраўды была слаўная, любіміца мая. Чым толькі яе не карміла: на ферме

не было дзе варыць поіла, дык я варыла дома, а потым паналіваю ў бутэлькі, схаваю пад ватоўку (каб не астылі) і нясу на ферму.

Ішлі гады. Здараліся непрыемнасці, былі радасці. Ужо за 2.500 літраў перавалілі надоі. Па-цяперашняму гэта мала. Але ж за першы год я надаіла ўсяго толькі па 600 літраў. Потым ад Слаўнай нарадзілася Снягурчка. Снягурчка дала Перамогу, потым Красотку. Паявіліся Мілка, Зорачка, Вясёлка.

Я і раней не любіла сядзець склаўшы рукі. Але цяпер асабліва прыбавілася работы. Нельга палепшыць статак, калі не хапае кармоў. З кожным годам я пашырала прыфермскі ўчастак. Сорак сотак, шэсцьдзсят, восемдзсят, гектар, паўтара гектара... Цяпер мне памагала праўленне калгаса. Памагала яно і іншым даяркам...

Лідзія Іванаўна вядзе расказ, не спяшаючыся, нібы перагортае старонкі нябачнай кнігі. Рана страціла мужа, засталася адна з дачушкай Галяй. Няма перажыла цяжкіх часін. Як заўсёды, знянацку звалілася на яе і гэта няшчасце...

Раніцай Лідзія Іванаўна прыйшла на ферму крыху раней за іншых даярак. Як заўсёды, пачала з раздачы кармоў. Слаўная любіла раніцай сена.

Па лесвіцы ўзлезла на вышкі. У твар ударыў водар лугавога сена. Было цёмна, але Лідзія Іванаўна прывычнымі рухамі кідала сена. Ну, хопіць, сказала яна сама сабе і стала намацаваць лесвіцу. І, не знайшоўшы апоры, правалілася ў чорны праём. Што было далей, памятае дрэнна.

Апрытомнела толькі на бальнічным ложку.

— Ну, вось і добра! — сказаў урач, убачыўшы, што хворая расплюшчыла вочы. — Цяпер паправіцеся.

— А да вас сёння прыходзілі з праўлення калгаса і пяць даярак, — устрэла ў размову медсястра. — Усе пыталіся, як здароўе. А мама ваша і цяпер сядзіць тут.

Папрасіла паклікаць маці.

— Мама, а дзе Галя? — спытала Лідзія Іванаўна.

— У школе. У школе Галачка. Яна да цябе прыбяжыць сёння. Вось толькі ўправіцца...

— Што на ферме? Хто доіць маю групу? — спытала ў маці.

— Як табе сказаць... — сумелася старая. Потым, спахапіўшыся, запэўніла: — Я даю. Ведама, я.

Маці не ўмела хітрыць.

Лідзія Іванаўна ўжо зразумела, што яе групу кароў даглядае не хто іншы, як дачка. І ў глыбіні душы радавалася за Галя, хоць і трывожылася: як упраўляецца яна, малая, на ферме.

Надышоў дзень выпіскі з бальніцы. За той год Лідзія Іванаўна надаіла ад кожнай сваёй каровы па 6 тысяч кілаграмаў малака. Потым было 6500, 7000. Потым Залатая Зорка героя. Яе, простую беларускую жанчыну, тры разы пасылалі ў Вярхоўны Савет рэспублікі, цяпер яна — член Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР.

Прыбавілася шмат важных грамадскіх спраў. І калі толькі яна паспявала ўсё рабіць, усюды ўпраўляцца! Адкуль у яе сіл столькі: пятнаццаць гадоў на ферме. Гэта ж цяпер — электрадаенне, механічныя пагрузчыкі, фуражыры, а раней усё трэба было самой рабіць,

усё рукамі ды рукамі. Даяркі ведаюць, што гэта такое. Але нездарма кажуць у народзе: радасная праца не старыць чалавека. Так і з Лідзіяй Іванаўнай. Бабуляй стала, а сэрца не старэе.

Старая арліца не чуе стомленасці, калі маладую вучыць лятаць. У жыцці Лідзіі Іванаўны цяпер якраз такая праца. Год назад прыйшла на ферму дачка Галя. Веды ёсць: сярэдняю школу скончыла, а практыка невялікая. Але лятаць будзе высока дачка. Гэта ўжо відаць. За першы год работы не кожная атрымае ад групы першацёлак па чатыры з палавінай тысячы кілаграмаў малака. А Галя надаіла.

Такіх вучаніц, як Галя, у Лідзіі Іванаўны шмат. Бадай, на кожнай ферме Палесся. Спецыяльны ўніверсітэт даярак створан — больш пяці тысяч вучаніц. І кіруе гэтай вышэйшай навучальнай установай перадавога вопыту зноў Лідзія Іванаўна. Куды толькі не запрашалі яе. Аб'ездзіла ўсю Брэсцкую вобласць, суседнюю Гродзенскую. Ды і на Валыні яна жаданы гасць. Сотні даярак прыязджалі на вучобу ў калгас, дзе працуе Асіюк. Вучаніцы розныя былі. «Аднойчы, — расказвае Лідзія Іванаўна, — прыехала група даярак з прыбужскага калгаса «Савецкая Беларусь». Не верылі яны маім надоям. Адна з іх — гэта была Любоў Лук'янаўна Нічыпарук — так і сказала: «Мы чулі, што ты доіш дваццаць кароў. А дзеліш малако на дванаццаць». Пакінула я гасцей у сябе на некалькі дзён. Кроку без іх не ступіла. Перасталі сумнявацца. Цяпер Любоў Лук'янаўна сама — перадавая дарка, Герой Сацыялістычнай Працы.

Залатымі Зоркамі герояў адзначаны і іншыя вучаніцы Асіюк — Таісія Васільеўна Шпакоўская, Кацярына Парфірэўна Ляснічая з глыбіннага палескага калгаса «Аснежыцкі».

Трэба сказаць, што вучаніцам сваім Лідзія Іванаўна памагае не толькі словам, але і справай. Колькі разоў угаворвала яна свайго старшыню Васіля Іванавіча Каліноўскага, каб аддаць у такія вось калгас племянную цялушку. «Вельмі ж просяць! Сама праверу, як будучы даглядаць яе», — пераконвала яна.

Старшыня калгаса хапаўся за галаву, крычаў, што так пусцім усю ферму на вецер, што трэба падумаць і пра сябе, пра свае планы. Але потым здаваўся.

— Яшчэ такога аднаго чалавека, як ты, на нашу ферму, і я не буду ведаць ні хвіліны спакою, — не то жартуючы, не то ўсур'ёз, гаварыў старшыня.

...Зноў на Прыбужжа прыйшло лета, першае лета пяцігодкі. На грудзях Лідзіі Іванаўны паявіўся другі ордэн Леніна. Не паспела супакоіцца расхваленае сэрца — новая радасць: яе выбралі дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР.

Нібы стары чараўнік, шэпча ў сваіх шырокіх берагах паўнаводны буг. За Барысамі, на ўзлессі, льюць сваё чыстае серабро крыніцы. Тут, на Прыбужжы, чуў я, што крыніцы гэтыя чарадзейныя, што той, хто нап'ецца з іх, будзе вечна малады і рукі яго не пазнаюць стомы. Кажуць, гэта легенда. Але калі глядзіш на такіх людзей, як даярка Лідзія Іванаўна Асіюк, — пачынаеш верыць легендзе.

Аляксей Гурэцкі.

ПЯСНЯР МУЖНАСЦІ І ХАРАСТВА

(Да 800-годдзя з дня нараджэння
Шота Руставелі)

Імя геніяльнага грузінскага паэта XII стагоддзя Шота Руставелі дарагое і блізкае ўсяму прагрэсіўнаму чалавечству. Яго бессмяротная паэма «Віцязь у тыгравай шкуры» («Вепхисткаасані») гучыць на 35 мовах свету і скрозь стагоддзі з самабытным чараўным нацыянальным голасам і неўміручай мастацкай яркасцю даносіць да нас агульначалавечыя высакародныя ідэі гуманізму, патрыятызму, дружбы народаў, міру і ўзвышанай любові.

Мы вельмі мала ведаем пра жыццё вялікага паэта і мысліцеля. Жыццё яго пакрыта густым туманам таямніцы. Біяграфічныя звесткі пра аўтара «Вепхисткаасані» чэрпаюць з уступных і заключных радкоў яго паэмы, з літаратурных помнікаў пазнейшага паходжання, а таксама з народных легенд і паданняў. Да гэтых звестак прыбавілася шчаслівая знаходка навуковай экспедыцыі ў Іерусаліме ў 1960 годзе — партрэт Шота Руставелі з надпісам (на сцяне Крыжовага манастыра). Паводле вельмі бедных біяграфічных матэрыялаў, аўтар «Вепхисткаасані» — Шота Руставелі — жыў і тварыў у эпоху царыцы Тамары (1184—1213 гг.).

Пісьмо Нестан-Дараджан да свайго каханага

З плачам горкім і няўцешным да каханага пісала,
Слёзы жар душы гасілі, абуджалі толькі жаль.
Ты пісьмом любаму сэрца вострым болем працінала,—
Скрозь палёсткі ружы кволай мігацеў душы крышталь.

«Любы мой! Радкі прызнання я сваёй рукой пісала,
Быў пяром мне стан мой гнуткі, а чарнілам жоўць і кроў.
А паперай тваё сэрца, што з маім сама з'яднала,—
Дык нашто ты рвешся, сэрца, з тых чароўных ланцугоў!

Бачыш, любы, шмат няпраўды ў свеце творыцца людское,
Як бы сонца ні свяціла — праглыне яго імгла.
Мудрацы, жыццё пазнаўшы, асудзілі ўсё зямное.
Гора мне! З табой разлука у туну ледзь не звяла.

Разлучылі нас з табой свет і час даўно пракляты.
Радасць нам не давалася ў згодзе між сабой дзяліць.
З сэрцам, што тваім каханнем, як кап'ём, наскрозь працята,
Што зраблю я! Хай твой розум дасць параду: як мне быць!

Я клянусь сонцам светлым, што не марыла жывого
Напаткаць цябе і сілам я не верыла сваім.
Зараз я ад шчасця плачу, праслаўляю літасць бога,—
Гора знікла, стала дыхаць я жыццём з табой адным.

Мне яно надзеяй свеціць, больш нічога мне не трэба,—
Хоць параненае сэрца спалялі агонь нягод.
Пра мяне ўспамін сардэчны хай табе згадае неба,
Я ж кахання рунь жывую зберагу ад непагод.

Што яшчэ ў пісьме скажу я, мой каханы і адзіны!
І язык стаміцца можа, і паверыць цяжка ў зло.
Мне Фацьма дала ратунак — вызваленне з рук двух злыдняў,
А цяпер па волі лёсу зноў няшчасце надышло.

Спалучыўшы з горам гора, свет дадаў пакут мне болей,—
Палічыў, відаць, што мала ён няшчасця мне прынёс:
Я да злых і дужых каджаў* зноў патрапіла ў няволю.
Бачыш, любы, не шкадуе нам сваіх праклёнаў лёс.

Я сяджу ў высокай вежы, недасяжнай нават воку,
Патаемны ход пільнуюць вартавыя ўдзень і ўноч.
Далятаюць гулікім рэхам да мяне цяжкія крокі.
Нішчаць тых агнём пякельна, хто ўступіць у бой ахвоч.

Ты не думай, што іх войска ваяваць па-людску здольна.
Дык не кліч бяды — загінеш, значыць больш і мне не жыць.

* Каджы — чалавекападобныя істоты, злая сіла.

Калі ўбачу нежывого — я згару, як трут, павольна,
Будзь скалы цвярдзей, трымайся, да спаткання каб дажыць.

Ты адкінь, каханы, думку, што знясіленая горам,
Станам зграбным, як таполя, дастануся каджам злым;
Без цябе я жыць не буду, не зламлюся я ў пакоры,
Альбо нож уткну у сэрца, або рыну са скалы.

Сонцам я клянусь — месяц твой другому не засвеціць,
Хоць прыйшлі б тры сонцы разам, каб красу яго сустрэць.
Лепш я кінуся ў бяздонне, — хай спрадвечны змрок прывеціць,
Хай душа ўзляціць на крылах — ты ж даруй мне гэту смерць.

За мяне маліся богу, каб паслаў мне вызваленне,
Каб не даў ператварыцца пачуццю ў агонь і тло,
Каб мне крылы даў узняцца і тваім зрабіцца ценем,
Сузіраць цябе, нібыта сонца яснага святло.

Без цябе не будзе сонца, бо ты сам яго часцінка, —
Неаддзельны спадарожнік, ты навекі зліты з ім.
Вобраз твой я ў ім убачу — задрыжыць слязы расінка, —
Горка мне жылося — стань жа, смерць, салодкім сном маім.

Я, душу табе аддаўшы, смерці ў твар без страху гляну;
Але вечна ў нашых сэрцах дух кахання будзе жыць.
Хоць разлука ранай свежай да другой кладзецца раны,
Ты не плач па мне, каханы, памяць сэрца зберажы.

На ўспамін я шлю істужку ад падоранага шалю,
Ты калісь, як знак кахання, мне той шаль з вайны прывёз.
Хай згадае нашы мары ён табе ў хвіліну жалю, —
Закружылася над намі кола ўсіх сямі нябёс».

Дзева скончыла пасланне, перапоўненае смуткам,
І адрэзала ад шалю на ўспамін адзін шматок.
Абвілі, як змеі, плечы валасоў тугія скруткі,
І, нібы з таполі стройнай, пах даносіўся здалёк.

Чорны служка з Гуланшара зноў памчаўся у дарогу
І Фацьме дакладна ў тэрмін вестку гэтую прынёс.
Пра палонную пачуўшы, Аўтандзіл у славіў бога, —
Поўны ўдзячнасці і шчасця, ён праліў нямала слёз.

Ён сказаў Фацьме: «Я рады, што збылася гэта справа.
Чым аддзякую табе я за стараннасць і дабро!
Ехаць трэба мне адразу да таго, хто з гордай славай
Разаб'е праклятых каджаў, нібы з неба грозны гром».

Пераклалі з грузінскай мовы
А. ЗВОНАК, М. ХВЕДАРОВІЧ.

Па старажытнай паэтыч-
най традыцыі паэт прысвяціў
свой бессмяротны твор вялі-
кай царыцы Грузіі. Таму
можна меркаваць, што паэма
напісана ў канцы XII ста-
годдзя і не пазней першага
дзясяцігоддзя XIII стагоддзя.
У старасці (а магчыма і ра-
ней) паэт знаходзіўся ў Іеру-
саліме, дзе і дажыў свой
век далёка ад радзімы.

«Віцязь у тыгравай шку-
ры» — вяршыня рэалізму су-
светнай літаратуры. Яго аў-
тар не лунае ў свеце мар, а
моцна стаіць на зямлі. У паэ-
ме Руставелі ярка адлюстра-
валася ідэя аб'яднання Гру-
зіі, ідэя цэнтралізаванай
дзяржавы, накіраваная суп-
раць рэакцыйных феадалаў.

Глыбоканацыянальная паэ-
ма Руставелі вызначаецца

інтэрнацыяналізмам. Яе сю-
жэт, дзеянні герояў разгорт-
ваюцца на шырокай прасто-
ры ледзь не ўсяго свету. Ідэя
дружбы народаў чырвонай
ніткай праходзіць праз бага-
ты змест паэмы. Пабрацім-
ства герояў розных нацыя-
нальнасцей, пашчотныя, чыс-
тыя, прыгожыя адносіны па-
між імі — яркае ўвасабленне
дружбы народаў.

Руставелі стварыў чароў-
ныя вобразы — мужа і па-
шчотна любячага Тарыэла,
адважнага і адданнага сябра
Аўтандзіла, мудрых, стойкіх
і чыстасардэчных Нестан-Да-
раджан і Цінацін, верных
сяброў — Асма і Прыдона.

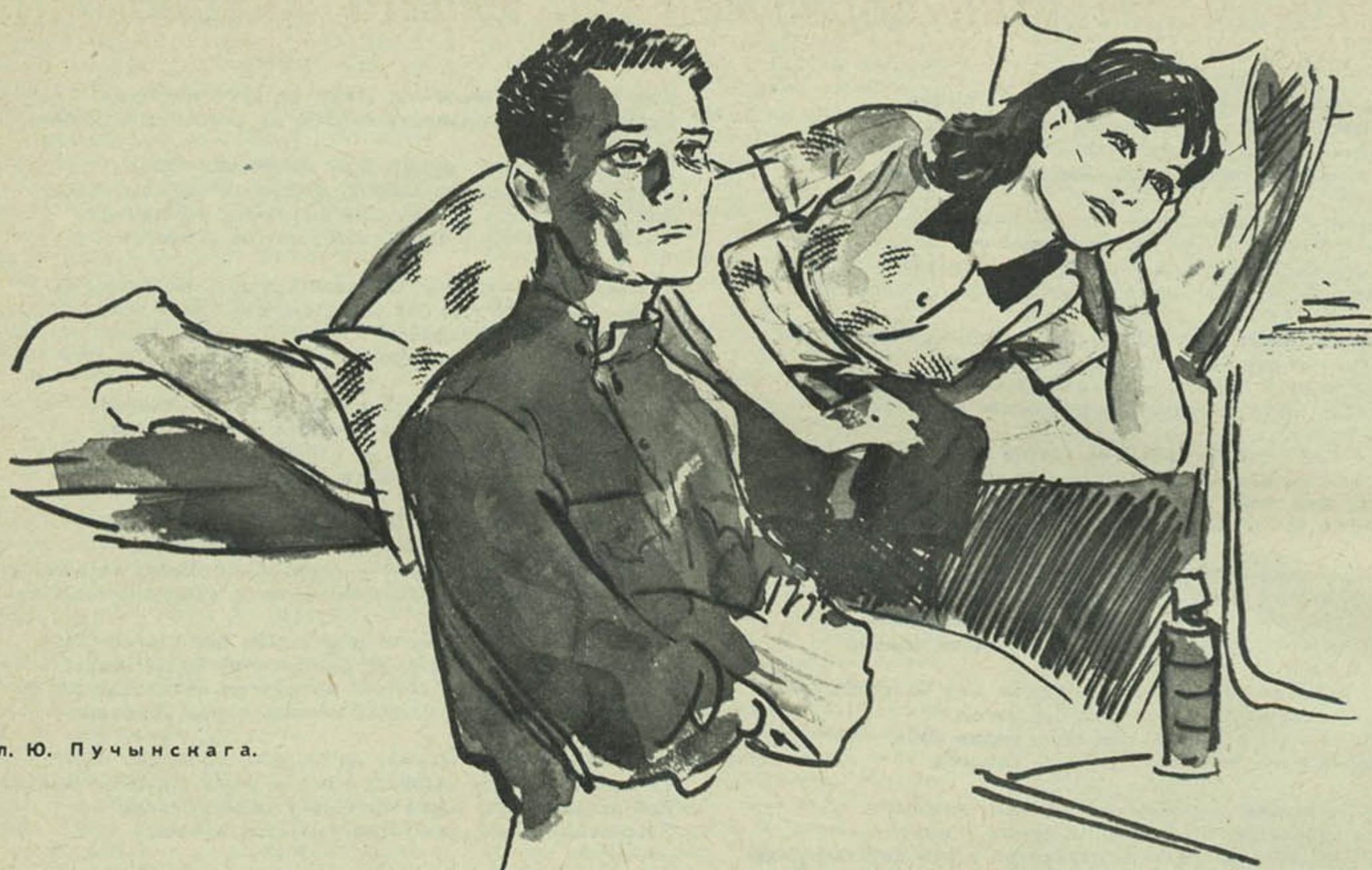
Руставелі пранікнёна апеў
веліч і прыгажосць ідэаль-
ных жанчын. Эпоха Руставе-

лі давала ўрадлівую глебу
для прапаганды культу жан-
чыны. Царыца Тамара да-
стойна трымала скіпетр ма-
гутнай дзяржавы, якая вый-
шла на сусветную арэну. Ге-
раіні паэмы Руставелі Ціна-
цін і Нестан-Дараджан, знеш-
не вельмі пашчотныя, чару-
юць незвычайным самавало-
даннем, высакароднасцю і
стойкасцю.

Народы свету высока цэ-
няць інтэрнацыяналізм і
агульначалавечае значэнне
«Вепхісткаасані», шануюць
свабодамыснасць і высокае
майстэрства яго аўтара і з
пачуццём глыбокай павагі ад-
значаюць слаўнае 800-годдзе
з дня нараджэння вялікага
паэта. З асаблівым пачуццём

нацыянальнай гордасці рых-
туецца да юбілею Шота Рус-
тавелі грузінскі народ. У
юбілейныя дні радзіма гені-
яльнага паэта чакае гасцей з
усіх канцоў свету, чакае
шчырых прыхільнікаў мас-
тацкага слова і свабодамыс-
насці. У юбілейныя дні жан-
чыны Грузіі шчыра і гасцін-
на будуць прымаць перада-
вых жанчын свету, бо Руста-
велі яшчэ ў XII стагоддзі з
незвычайнай паэтычнай сі-
лай, натхнёна апеў эмансі-
пацыю жанчын, стварыў неў-
вядальны, чароўны гімн іх
раўнапраўю.

Ксенія СІХАРУЛІДЗЕ,
доктар філалагічных на-
вук, заслужаны дзеяч
навук Грузінскай ССР,
прафесар.

Мал. Ю. Пучынскага.

ПАДАЕ ціхі прамы сняжок. Пад нагамі растае. У такі вечар хадзіць бы па вуліцах ды чытаць вершы.

Узяць Мішку з садзіка, вядомая справа, апазнілася. У суботу дзяцей разбіралі рана, і ён сядзеў надзьмуты — вось-вось зарумзае — побач з надзьмутаю нянечкай. Дзіне Рыгораўне заўсёды выпадала браць Мішку самой. Рудакоў вечна затрымліваўся ў шпіталі, а Ленцы не даверыш — у дзе-вяць гадкоў так лёгка чалавеку разгубіцца ў вулічным тлуме.

Выкупаўшы і паклаўшы спаць пасля вячэры дзяцей, мокрая, распараная, яна меркавала, за што перш узяцца: не хацелася заўтрашняю нядзелю марнаваць на прыбіранне. Са стала свяціла чырванню апошняга кніжка «Знамени», па-зіраў «Человек» Межалайціса — Рудакоў недзе раздабыў. Але Дзіна Рыгораўна любіла ў чымсьці не саступіць сабе — і зноў заплэхала вадою.

Як гэта несправядліва! Пасля лекцый у інстытуце, дзе яна вяла курс начартальнай геаметрыі і практыкум па чарчэнню, яна няньчылася з малымі ды яшчэ падлогу мыла. А Рудакоў, заварыўшы моцны чай, сеў сабе ў крэсла пад таршэрам ды гартэе «Огонек». У ягоным аддзяленні цяжкі выпадак гепатыту — як падумаеш, дык няўтульна на свеце, калі тваё пятнаццацігадовае ўмельства бяссільнае перад нахабнай хваробай, — але ж...

— Зноў не на месцы! Гавары, не гавары — як аб сцяну! — голас зрываўся, калі збірала дзіцячыя шапкі, рукаві-

цы, шалікі. Падалі на падлогу з грукатам чаравікі, грымела вядро.

Прабегшы міма сталавай, палаючая гарачай стомай Дзіна Рыгораўна бачыла, як Рудакоў узняў і павярнуў галаву і — зноў зашастаў часопісам.

Яна знарок пачала з яго кутка.

— Ногі ты можаш падабраць? Ну? — злосць нарастала, бо ні дзеці, ні ён, ні яна — ніхто не быў вінаваты ў неабходнасці нагінацца і разгінацца, калі ў сярэдзіне ўсё дрыжэла.

— Глянзь сюды, Дзінь, вось страшна, — Рудакоў, злавіўшы яе руку за крэслам, прымусіў падняцца, падцягнуў да сябе.

Гэта ён умеў — насмешліва і ласкава адсунуць убок сумятню, якая не давала ёй дыхнуць. І цяпер, незадаволеная скрыўіўшыся, адкінуўшы мокрай рукой чорныя пасмы з ілба, яна, цяжка дыхаючы, цераз яго плячо паглядзела на фатаграфію ўнізе старонкі.

Пад лямпай глянцава адсвечвалі белым цеснярады шкілетаў. Але... у некаторых можна было заўважыць нейкае падабенства прычоскі і нават збянтэжанасць. Дык гэта жывыя! Гэта людзі, але... Дзіна Рыгораўна здрыганулася: адважыўся ж нехта зрабіць гэткае з людзей!

Надпіс пад фатаграфіяй быў вельмі дробны: «Няхай тыя, хто выпусціў на волю вылюдка Хопа, успомняць недалёкае мінулае...» Дзіна села на ручку крэсла.

— Хопа быў камендантам у Штутггофе, у лагеры смертнікаў. А гэтыя вось уцалелі, — устрасянуўшы часопісам, Ру-

ты напісала яму?..

Марына НАЗАРАНКА

Апавяданне

дакоў кінуў на верхні здымак, які Дзіна спачатку не прыкмеціла.— Даведаліся, што ў Федэратыўнай Германіі Хоппе выпусцілі на волю, і абураліся. Пісьмо іхняе, бачыш: «Жывым ад імя мёртвых!».

Дзіна Рыгораўна ўзяла часопіс.

Бліжэй, бліжэй. Шасцёра мужчын прыціснуліся адзін да аднаго. Шасцёра мужчын кляліся. Запэўнялі адзін аднаго. А можа—краіну. Народ. А ну, яшчэ бліжэй—і крыху далей. Пяцёра расплываліся. Застаўся вялікі нахмураны твар, павернуты проста да яе,—смелы і пакутлівы... Вочы прыжмураны, вочы—у мінулым. Але калі разгладзіць складку на лбе—проста задумены твар. І раптам гэтыя ледзь разведзеныя цвёрдыя губы... І гэтыя рукі... Ну, вядома ж!.. Яна разгублена зірнула на Рудакова.

Ён сказаў амаль весела:

— Гэта не твой Мезенцаў?

— А-а! Падумаў толькі!—Дзіна перасела з часопісам на канапу, адчуваючы, як нешта б'ецца ў яе—не сэрца, а дзесьці ў горле.

Ну так, вось і надпіс: «Фёдар Фёдаравіч Мезенцаў, доктар біялагічных навук, прафесар, лагерны нумар Штутгофа 24718».

— Падумаў толькі—доктар біялагічных навук!

— Дваццаць чатыры тысячы семсот восемнаццаць...—Рудакоў пакусаў губу.—Колькі іх было? Дзесяткі тысяч жывых шкідары! А павешаных, расстраляных, памёршых з голаду?

— Так, так...—Дзіна Рыгораўна апусціла галаву.

Ён заўсёды бачыў галоўнае, яе Рудак. А можа... Не, не, не такі чалавек Рудак. Захоўваецца ж у яе той дзіўны дакумент, а ён ніколі, ні адным словам!.. І ўсё ж крадком зірнула: Рудакоў піў чай, думаў пра нешта.

Дзіна Рыгораўна пачала чытаць. Журналіст ведаў сям'ю Мезенцавых. «Сям'ю»,—бо цяпер у Фёдара былі жонка і двое дзяцей. З жонкай ягонай журналіст сядзеў на канапе, слухаючы расказы былых смерцікаў пра Хоппе. Бачыў ён і злавесныя водсветы ўспамінаў на тварах, і адвостранае ў пакутах адзінства. Сінела за шчыльнай штормай ноч, гарэла ёлка.

Дзіна Рыгораўна яшчэ раз прабегла ўсё, што датычыла кватэры на Малой Шчукінскай,—гэта дзесьці за Сокалам, амаль ля Масквы-ракі, за старым сасновым паркам. Калі жылі ў Маскве, яны з Рудаковым ездзілі туды да аднаго хворага.

Як проста запытаць зараз адрас у рэдакцыі часопіса!

Яна глянула на мужа—ён ужо гартаў даведнікі, запасіў аргументы для схваткі з гепатытам. Дзіна Рыгораўна ўстала і за паўгадзіны закончыла справы.

Аднак недарэчна і нядобра маўчаць вось так.

— Рудак, а калі тады ён і ехаў з лагера? І таму выглядаў так? Або вытрымліваў дзе-небудзь? Тады многіх вытрымлівалі.

Рудакоў не адказаў, і ўласны голас уразіў нейкай ненадзвычайнай, штучнай звонкасцю.

— Я лягу, замучылася.—Яна зноў прыслухалася, ці не было ў яе голасе фальшу? Але тут жа фыркнула сама сабе і пачала слаць на тахце (яны так і не завялі сабе ложка, гэткага двухспальнага каўчэга сямейных радасцей).

Чытаць расхацелася. Паляжаць бы проста так, у цемры. Рудакоў панёс свае фаліянты на кухню, адтуль сеялася па падлозе жаўтлявае святло...

Дык, значыцца, вось кім быў тады Фёдар Мезенцаў...

Першы пасляваенны год... Дзіна прыязджала да бацькі, які застаўся служыць у Рызе ў арміі. Студэнтка авіяцыйнага інстытута—трэцяга ці чацвёртага курса? Чацвёртага, вядома,—у яе была ўжо тады процьма самаўпэўненасці і складаныя адносіны з Косцем Курскім.

Мокрым сакавіцкім вечарам бацька праводзіў Дзіну ў Маскву. У купэ гарэла лямпачка, бяссільная разгадка цемрадз пад апушчанымі лаўкамі. У цемрадз паспелі набіцца мужчынскія постаці. У левым куце нерухома жаўцеў вялікі, прачэрчаны ценямі твар. Закідаючы наверх чамаданчык, Дзіна спатыкнулася аб задубелы бот, папрасіла прабачэння, але тут жа стукнулася аб выстаўленае плячо, запраўленае ў летнюю гімнасцёрку. Плячо адсунулася ўбок, чалавек раскрыў рукзак. Але вочы касавурылі ў яе бок. Бездапаможна зірнула Дзіна на бацьку ў дзвярах.

Той насуніўся, паклікаў з купэ ваеннага.

— Я вас прашу, таварыш маёр, калі ласка, папільнуўце: вельмі баюся за яе.

Дзіўна: яна зусім не памятала твару афіцэра. А, між тым, подпіс ягоны ёсць на тым дакуменце...

Гатовая да ўсякіх непрыемнасцей, залезла на верхнюю лаўку. Але стомленасць ад апошняга доўгага рыжскага дня перамагла ўсё.

А раніцай яе разбудзіў здаровы, вясёлы мужчынскі рогат. Двое стаялі, загарадзіўшы праход, і смяяліся. Ляпалі адзін аднаго па спіне, стукалі па плячы і смяяліся:

— Лоўка! Бляск! Ты? А ну! Цудоўна!

Потым селі на лаўку ўчарашняга падазронага—адзін з іх і быў ён.

Палінялая гімнасцёрка абцягвала касцісты торс. Вялікі твар, нягледзячы на худзіну і вастрыню скул, выглядаў моцным, вожык валасоў страціў звераватасць, тапырыўся па-хлапечаму—Дзіну калнула нейкае нават крыўднае пацучцё.

— Расказвай, расказвай, Салавей!—ляпаў ён па калене сябра.

«Салавей»—малады мужчына, прыкладна тых жа гадоў, у цёмным, добра пашытым касцюме, накрухмаленай кашулі, тонкі і зграбны, ехаў у Маскву прадаваць песенькі адной вядомай спявачцы. Гэта ягонае прозвішча было Салаўёў.

Яго жонка, мяркуючы па адной фатаграфіі, была эфектная жанчына, па дзвюх іншых—добрая маці.

Таварыш слухаў задумліва, цвёрдыя губы ўсё яшчэ разводзіла раптоўная радасць сустрэчы, вочы прыжмурыліся.

— А ты чаму не жэнішся, Тэдзі?—спытаў Салаўёў, хаваючы ў кішэню сваё сямейнае шчасце і з настойлівай цікавасцю аглядаючы гэтага Тэдзі.

Той усміхнуўся лянiва:

— Ды ўсё часу няма.—І паабяцаў:—Каб водпуску тыдні два, абавязкова ажаніўся б.

Вось тут ужо Дзіна зладна хмыкнула. Саскочыла з лаўкі і, схопіўшы ручнік, бразнула дзвярыма.

За час яе адсутнасці ў купэ нешта адбылося. Саманадзежны Тэдзі сядзеў, адварнуўшыся, барабанячы пальцамі па століку. Салаўёў пацпеваў плячыма і злосна глянуў на Дзіну, калі яна, ні на кога не зважаючы, палезла да сябе наверх.

— Ты не ведаеш, Тэдзі, чаму твая суседка такая злосная?—спытаў ён няспешна, можна падумаць—толькі абавязак ветлівасці прымусіў.

Тэдзі расплюшчыў вочы. Яны былі шэрыя і калючыя:

— Вы чаму такая злосная?

Можна было адварнуцца ў акно. Але ў вачах тых было столькі халоднага, насмешлівага ўсяведання—нібы жменю рассыпчастага снегу шпурнулі ў твар.

— А мне ад пахвальбы моташна!

— Гэта вы пра што?

— Пра два тыдні!—Яна абапёрлася на локці, пазіраючы ўніз.—Няўжо сапраўды толькі два? І любое самае сумленнае, самае пшчотнае, самае гордае,—падкінула яна слоўца,—сэрца апынецца на вашай мужнай далоні? Ах, Апалон! Геркулес! Пакарыцель!

Яе абурэнне ўсё больш ператваралася ў здзек, разгара-лася чырвонымі плямамі на шчоках.

— Ах, мужчыны... Вам усё даступна пры пасляваенным бяготным становішчы жаночага племя! Раздурыла вас вайна!

— Вы д-думаеце?—пытанне прагучэла перасцерагальна.

Яго доўгія сухія пальцы ўсё падстуквалі ў лад цягніку. Вельмі вялікія і ў той жа час вузкія кісці рук далёка вылазілі з абшарпанага абшлагоў гімнасцёркі. Чамусьці Дзіне больш запамніліся рукі, чым твар. У туманным дзясочым уяўленні пра спадарожніка, які завецца мужам, абавязкова прысутнічаў пункт аб руках. Яны маляваліся ёй прыблізна такімі вось строгімі лініямі, з пераможнай упэўненасцю трымаюць нож, папяросу, корпаюцца ў рукзак, кідаюць на лаўку кніжку.

Кніжка распухла ад спісаных лісткоў, закладзеных паміж старонак. Якраз такое выданне падарыў Дзіне бацька—на вокладцы чорным пропісам: «А. Чэхаў».

«А. Чэхаў» і пацягнуў мацней нітчанку ад таго Тэдзі да Дзіны.

Калі Тэдзі выйшаў з купэ, яна спытала ў Салаўёва:

— І што там за лісточкі?

— Перакладае на французскую мову.

— Чэхава? А хто ж ён?..

О, яны разам канчалі школу ў Рызе, Салаўёў і Тэдзі, потым Тэдзі вучыўся ў Францыі, працаваў хірургам.

— У Саюзе зноў здаваў дзяржаўныя экзамены. Але тут вайна, фронт і... усякае. І якое ўсякае! Ды ў Тэдзі, як ён сам кажа, скура дубленая. Па-руску ён—Фёдар.—Зграбны, лоў-

Пад крылом самалёта...

Даўно мінуў час, калі самалёты былі нейкім дзівам. Цяпер яны — звычайная прыналежнасць нашага імклівага часу. Часу, калі эканомленыя гадзіны і хвіліны адыгрываюць вялікую ролю.

Палёт на дзевяцікіламетравай вышыні з хуткасцю 900 кіламетраў за гадзіну. На зямлі — 25 градусаў цяпла, а за бортам — мінус 40. Страшнавата.

Крышачку страшнавата. Але нават самыя заўзятыя панікёры супакойваюцца, угледзеўшы спакойны, з добрай усмешкай твар гасцінай гаспадыні, пачуўшы яе голас:

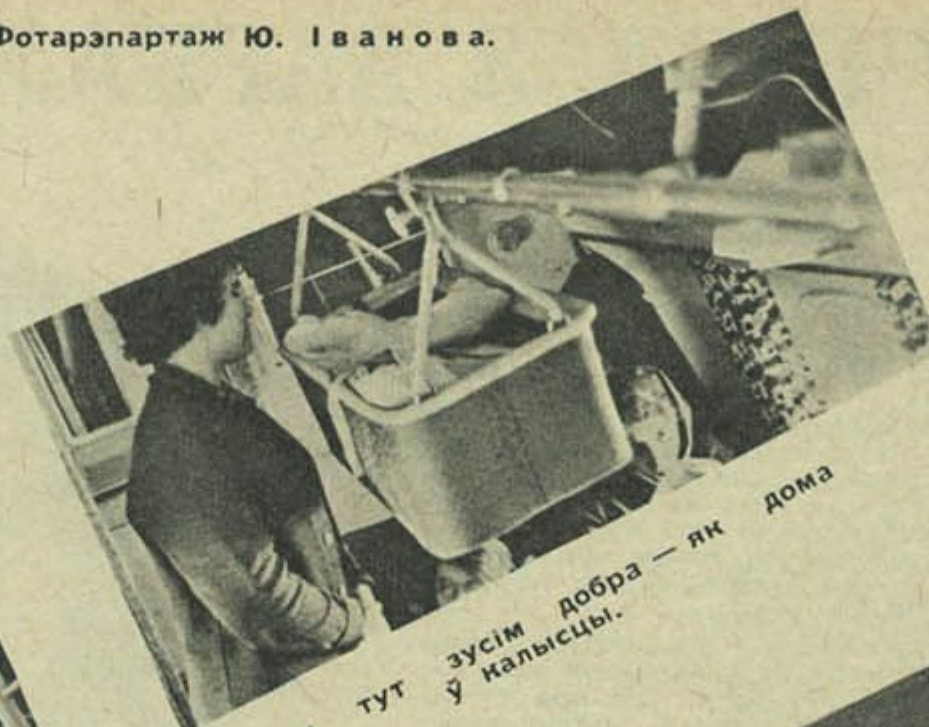
— Наш самалёт выконвае рэйс 3535 па маршруту Мінск — Сімферопаль — Адлер...

Гэта сцюардэса Нінэль Людына. Яна не навічок на павятрах ліній Савецкага Саюза. Мусіць, не выпадкова нам парэлі ляцець менавіта гэтым рэйсам. Людына — адна з лепшых сцюардэс Беларусі. Калі падлічыць час, які Нінэль правяла ў палётах, атрымаецца салідная лічба — 300 дзён!

Сяргей Вячаслававіч ВАЛІЦКІ,
намеснік камандзіра падраздзялення

Мінскі аэрапорт за адзін дзень абслугоўвае каля трох тысяч пасажыраў. Расце сетка павятрах ліній Беларусі. Вельмі хутка настане час, калі на нарце не застаецца горада, з якім бы не было авіясувязі. Што датычыць тэхнічнай аснашчанасці аэрапорта — магу сказаць, што хутка самалёты будуць рабіць палёты ў больш складаных метэаралагічных умовах.

Фотарэпартаж Ю. Іванова.

Дзецям тут зусім добра — як дома ў калысцы.

А вось і Сімферопаль.

— На трасе надвор'е чудовае, — гавораць з зямлі.

— Мінеральная? Ліманад? — пытае сцюардэса.

Перад выхадам у салон.

Мадарожжа да сонца

Крыху больш гадзіны працягваецца палёт. Мы пралятаем Адэсу — адсюль з вышыні яна нагадвае макет, складзены з запалкавых карабкоў. Калейдаскапічная змена ўражанняў. Вось над намі мора нябеснага колеру. Здаецца, што самалёт ляціць у сінія хвалі.

Але вось нарэшце бетон Сімферопальскага аэрадрома. Нас сустракае прасторны, са шкла і металу новы аэравакзал. Новыя пасажыры зручна рассяджаюцца ў крэслах, і пяцідзiesiąт мінут палёту над морам пераносіць нас у Адлер.

Вось і поўдзень!

Дзеці ўсюды цікавыя.

Перад палётам было крыху страшнавата.

Любоў і Елізавета БОБРЫК,
пасажыры самалёта «ТУ-124»

Перад палётам у Адлер мы крыху хваляваліся: як перанясуч падарожжа трохмесячныя Таня і Лена, Лізіны дачкі. Сэрвіс Аэрафлоту пераўзышоў усе спадзяванні. Спецыяльныя калыскі вельмі вылучылі нас. Сцюардэса штохвіліны цікавілася — ці утульна, ці зручна нашым малым.

Увага і клопаты зрабілі наша падарожжа прыемным. Дзякуй!

Экіпаж карабля.

Нінэль ЛЮДЫНА,
сцюардэса

Нашы самалёты лятаюць у шмат якіх гарадах Саюза. Масква, Ленінград, Свядлоўск, Харнаў... Ды хіба ўсе пералічыш! На лініях працуюць камфортабельныя машыны. Гэта можа сказаць кожны, хто хаця б адзін раз лятаў з намі. Штучны клімат у самалёце ствараецца спецыяльнымі ўстаноўкамі. Павятра ў салоне заўсёды свежае. За ўвесь час работы я магу па пальцах пералічыць выпадкі, калі наго-небудзь укачвала. Многае залежыць, вядома, ад надвор'я, а галоўнае — ад умелых дзеліняў экіпажа. Мне часта прыходзіцца ляцець з экіпажам камандзіра Аркадзя Маліноўскага. І камандзір і другі пілот В. Дарожка, штурман І. Томчык, бортмеханік Е. Бубнаў і радыст Н. Салдаценкаў — чужоўныя людзі. Гумар і добры жарт — у вольны час, але ў палёце — поўная ўвага і засяроджанасць. Прызнаюся, я заўсёды люблю імі ў час палёту.

ДЗЯЎЧЫНА З БАРКАЛАБАВА

Чыгунка Магілёў — Жлобін. Раз'езд Баркалабава, і вёска таксама Баркалабава. Знаёмая дарога ад вёскі да раз'езда, такія знаёмыя і родныя бярозкі па абочынах дарогі. Зусім нядаўна Вера Самалёва штотды хадзіла па гэтай дарозе ў школу. Зусім нядаўна яе прынялі ў камсамол...

І вось вайна... Школа спалена, дзесьці зніклі настаўнікі. Але і цяпер Вера часта ходзіць па гэтай жа дарозе з той жа школьнай сумкай за плячыма, толькі ў сумцы ўжо не сшыткі і падручнікі, а патроны, тол, міны ды партызанскія лістоўкі. Школьніца восьмага класа камсамолка Вера Самалёва стала разведчыцай партыянага падполля на Быхаўшчыне.

І ў вёсцы і на раз'ездзе — фашысцкія гарнізоны. Вера штотды хадзіла ў варожыя логавы. Неўзабаве партызаны ўведзілі ўсё пра гэтыя гарнізоны. Цёмнай ноччу зрабілі смелы налёт на абодва гарнізоны адначасова і разграмілі іх, узарвалі вадакачку, знішчылі ўсе збудаванні раз'езда.

1943 год... Усходнія раёны Магілёўскай вобласці ўжо вызвалены Савецкай Арміяй. Лінія фронту набліжалася да Дняпра. Штаб фронту вельмі былі патрэбны звесткі аб руху варожых эшалонаў па дарозе Магілёў — Жлобін. Вера з кошыкам і рыдлёўкай хадзіла на бульбянае поле, што каля палатна чыгункі. Калупалася ў зямлі, нібы шукала бульбы, а на самай справе глядзела, лічыла, запамінала. Уначы з атрада Куракіна ў штаб фронту пасылалася кароткая радыёграма: колькі эшалонаў, з чым і ў якім напрамку прайшло праз Баркалабава.

Усё пакуль сыходзіла добра. Але за Верай стаў сачыць здраднік, сачыў і даносіў сваім гаспадарам, гестапаўцам. 4 лютага 1944 года, пасля сустрэчы з прадстаўнікамі падпольнага райкома партыі і намандавання брыгады, Вера ішла дадому. Усё было ціха. Да сяла заставаляся крыху больш кіламетра.

Вось і чыгунка. Яе перайсці — і дома. Раптам з чыгуначнай будкі выскачылі чатыры гестапаўцы, а з імі мясцовыя паліцэйскі. Яны загарадзілі Веру дарогу, схпіліся за сумку. А там паўпуда толу, партызанскія лістоўкі, на якіх напісана: «Смерць нямецкім акупантам!» Вера кінула лістоўкі ў твар гітлераўскаму афіцэру: «Наце, чытайце! Будзе вам смерць, праклятыя!»

Па-зверску катавалі фашысты адважную разведчыцу, але нічога яна ім не сказала. Вывезлі Веру на Днепр, пры дваццаціградусным морозе сарвалі з яе адзенне, аблівалі вадой

В. Самалёва.
Мал. З. Шняра.

з палонкі. Нічога не дабіўшыся, паўжывую ўпіхнулі ў палонку...

Так змагалася з ворагамі сваёй Радзімы, так загінула дзяўчына з ціхага беларускага сяла Баркалабава камсамолка Вера Самалёва. Менш чым пяць месяцаў не дажыла яна да светлага дня вызвалення.

Наша Зоя — так называюць Веру Самалёву на Быхаўшчыне.

І. КРЫСКАВЕЦ.

Наша завочная экскурсія

ГАВОРАЦЬ МЕМАРЫЯЛЬНЫЯ ДОШКІ

29 кастрычніка (па старому стылю) 1917 года, праз чатыры дні пасля Кастрычніцкага перавароту, мінскія більшавікі папрасілі баявой дапамогі ў салдат 2-й арміі. Франтавыя більшавікі адразу адгукнуліся на гэты заклік, і з маленькага раз'езда Хвоева ў Мінск выйшаў бронецягнік, які вёў непахісны рэвалюцыйнер Прахыгін. Праз два дні грозны цягнік наблізіўся да Мінска. Але ворагі не драмалі. На 708-м кіламетры Аляксандраўскай (цяпер Беларускай)

чыгункі здраднікі рэвалюцыі зрабілі спробу узарваць і пусціць пад адхон браніраваны са стаў з кулямётамі і гарматамі. Паручнік Калатухін і паручнік Завадскі, актыўныя дзелчы лжэкамітэта «Выратавання радзімы», падклалі ўзрыўчатку — пірансілінавыя шашкі — на рэйкі. Гібель бронецягніка была, здаецца, немінучая. Але незадоўга да яго нейкім чынам праскочыў санітарны цягнік з параненымі салдатамі. Толькі толькі ён прайшоў, як раздаліся два аглушальныя выбухі. Гэта насцярожыла чыгуначных рабочых, яны прыбеглі да месца здарэння і убачылі аўтамабіль з інструментамі і пірансілінавымі шашкамі, кінуты дыверсантамі. А тым часам бронецягнік, на якім франтавікі напісалі самае роднае, самае дарагое імя — «Ленін», — падышоў да станцыі Мінск. Ён накіраваў жэрлы гармат і ствалы кулямётаў на будынак, дзе акапаўся варожы камітэт «Выратавання радзімы». Галоўнага віноўніка дыверсіі на чыгунцы паручніка Калатухіна арыштавалі.

Загадам па Заходняму фронту падпрапаршчык Прахыгін быў назначаны камандантам бліндзіраванага цягніка 10-га чыгуначнага батальёна, таго самага цягніка, які памог умяцаванню перамогі Кастрычніцкай рэвалюцыі ў Мінску.

Імя Прахыгіна ўвайшло ў гісторыю Кастрычніцкіх дзён у Беларусь. На жаль, мы не ведаем далейшага лёсу гэтага адважнага чалавека. Вядома, не існуе больш гістарычнага цягніка, які ва ўмовах Беларусі адыграў ролю «Аўроры». Але запамнілася даўняе фота гэтага закаванага ў браню чыгуначнага саставу. Здымак апублікаваны ў розных выданнях.

Нядаўна мы пабывалі на раз'ездзе Хвоева, дзе ў той грозны час франтавікі прынялі рашэнне аказаць ваенную падтрымку Мінскаму Савету. Гэты маленькі паўстанак знаходзіцца паміж двума станцыямі — Гарадзель і Пагарэльцы на баранавіцкім напрамку чыгункі. На будынку раз'езда Хвоева ўмяцавана мемарыяльная дошка з надпісам:

«З гэтага раз'езда 29 кастрычніка 1917 г. у г. Мінск выйшаў бронецягнік на дапамогу мінскім більшавікам у іх барацьбе супраць контррэвалюцыі».

Дзяржаўны музей БССР набыў манет гістарычнага бронецягніка, ён будзе выстаўлены ў адной з залаў музея.

Я. САДОУСКІ.

АНИК і Панаска, два малыя дружбакі, амаль заўсёды адмаўляліся ад ласункаў і прасілі дзядзьку Янку:

— А вы нам казку лепей раскажыце.

Купала ведаў, што гэта цікаўныя хлапчкі. Данік — гарадскі, Панаска — вясковы. Панаска быў спрытны і вельмі добра лазіў па дрэвах. Данік — цяжкаваты, яго ногі ніяк не чапляліся за кару, а спаўзалі ўніз. Тады Данік хапаў Панаску за штонікі, і яны ўдвух валіліся на купіну, усыпаную рудым ігольнікам. Добра натузаўшыся, яны мірыліся і, абняўшыся, прыходзілі на Купалаву сядзібу паслухаць казку ці байку.

А казка, казка была такая — вой, цікавая, проста заслухаешся.

...Кажуць, што чалавек любіць зямлю, а птушка — паветра. Кожнаму на сваёй дзялянцы жыць добра. Кожнаму, але не заўсёды. Птушцы ж і той некалі патрэбны прыпынак. Як чалавеку часам трэба адрывацца ад зямлі, каб на крылах фантазіі палётаць недзе ў высях блакітных ці, як кажуць людзі, захапіцца творчасцю, памарыць. А птушцы прыемна лётаць у паветраных прасторах, але прыемна і адпачыць.

У вырай выляталі журавы. Яны ляцелі прыгожа, велічна. І людзі дзівіліся і казалі:

— Ёсць погалас, што журавы адлятаюць і прылятаюць на радасць нам.

І ў журавоў таксама ёсць свая прыкмета:

— Калі людзі на адлёце будуць назіраць за пекнатой журавінага лёту — значыць, іх на шляху напаткае ўдача.

Лятуць журавы ў вырай шчаслівыя, дужыя і, развітваючыся з нашай зямлёй, нібы кажуць:

— Курлы! Куды вы паляцелі, журавы?

— Так і гавораць вершам? — пытаецца Панаска.

— Вядома ж, суладна размаўляюць паміж сабой, бо так, мусіць, ім лягчэй ляцець у цёплых краі. А нам прыемна глядзець і вучыцца прыгажосці ў прыроды, у гэтага цудоўнага птаства.

— Бачыш, лягчэй...

...Як ляцелі ў Беларусь — краіну балотную, у сваю хатку родную, аж да Чорнага мора ніякіх іншых мораў не было. Селі, пасядзелі сярод гораў крымскіх. Трохі падмацаваліся, адпачылі, каб ужо адным духам пераляцець і ў нашым краі апынуцца.

А ад нас ляцелі іначай.

Лятуць дзень, лятуць ноч. Крылы трохі пачынаюць прыставаць, асабліва ў малодшых.

ЖУРАВЫ, ЖУРАВЫ...

Мал. К. Ціхановіча.

Алесь ЕСАКОЎ

Вось яны і давай прасіцца ў матак:

— Матачка, родная, пашка-дуй мяне, бо сіл ужо больш няма.

— Што з табою сталася, дзіцятка маё?

— Змарыліся мае крылы і заваду ўжо чапляюцца. Баюся, што галоўку маю буйны хвалі ўхопяць.

— Сядай на спіну, адпачні...

Сеў малады жораў маці на спіну і крылы сцяў. Цяжка ёй, беднай, ляцець, аж зоркі з вачэй сыплюцца.

— Дык няхай бы яна скінула, — прапануе Данік.

— Во, дзівак ты, маці ж шкадуе яго, — заўважыў Панаска.

— Не, не скінула, а загінула разам з ім. Не паспела яна і слова вымавіць, як чорная хваля-ліхадзейка накрыла іх і завірвала ў сярэдзіну.

— Ай-яй-яй... — шкадавалі хлопчкі. Прыціхлі.

— А што ж было далей? — пытаецца потым, пасля паўзы, цікавы Данік.

На другі дзень далей ляцелі журавы. Прыстаў яшчэ адзін малады жораў і просіцца ў маці:

— Матачка, любая, ці не дазволіш ты мне на тваёй спіне прысесці ды адпачыць?

Тая кажа:

— Сядай, ды ненадоўга, бо і я ж таксама прыстала.

Села тое дзіцятка і слабай дзюбай трымаецца за пер'е журавіхі.

— Я трымаю, матачка, цябе, каб ты не апускалася да вады, а ляцела ўгару.

— Добра ты кажаш, дзіцятка, але толькі пер'я скубеш багата, і мне вецер халодны скрыдлы скоўвае.

Калацілі яе, калацілі дрыжыкі, пакуль не звалілі ў мора. Неразумнае дзіцятка не пашкадавала маці, а яна дзеля яго жыццё аддала, не сказаўшы нават слова скаргі ці болю.

На трэці дзень было ляцець яшчэ цяжэй. Тады жаліцца ўжо трэці малады і нявопытны жораў. Яго кідала з аднаго боку ў другі і неяк выпадкова ўскінула на спіну незнаёмай журавісе — моцнай і прыгожай. Змораны жораў толькі нагамі дакранаўся да яе, а крыламі ўсё махаў і махаў. А калі адпачыў, дык падляцеў пад яе, і яна ціхенька абавёрлася на маладога зграбнага жорава. Так непрыкметна яны прыляцелі на другі бераг Чорнага мора ў вырай, дзе было цёпла, хараша і можна было набрацца сіл.

Данік і Панаска сядзелі сцішана. Не то яны перажывалі пачутае, не то хацелі, каб ім не перашкаджалі асэнсоўваць казку. Але раптам пачуўся жаночы голас:

— Яначка, журавы прыямліліся, і слівае варэнне палілося на падлогу!

— Бягу! — Іван Дамінікавіч падхапіўся і пабег на кухню, дзе варылася слівае варэнне і яму трэба было ў тую хвіліну глядзець, каб яно не вылілася. Трэба ж з Ляўкоў у Мінск прывезці варэння, каб было чым частаваць гасцей, якіх заўсёды запрашалі процьму.

Хлопчкі вінавата падаліся на вуліцу і пабеглі, баючыся, каб цёця Уладзя не накрывала на іх.

Але яна ўвайшла ў кухню вясёлая і, паказваючы Івану Дамінікавічу ў акно, сказала:

— Глядзі, глядзі, Янка, як яны панесліся, як птаства... І ўсё нешта пазіраюць у неба.

— Вядома ж... — шоргнуў Купала па меднаму тазу лыжкай і з іроніяй сказаў. — Не казачныя журавы з мараллю, што дзеці павінны спачуваць бацькам, іх цікавілі, а лётчык — з птушкай-самалётам.

— Алесь Александровіч мне казала, што ты нешта пра гэтых лётчыхнікаў напісаў, як хлопчкі хочуць быць лётчыкамі.

— Не ведаю, што будзе, але

мне хочацца, каб тыя два хлопчкі, як і ўсе дзеці, былі перш за ўсё маленькімі чалавечкамі, лётчыхнікамі і творцамі.

— Гэта, Яначка, іх трэба выхоўваць такімі. Але то нялёгкае справа. Вось яны ўдвух пасябравалі, і эгаізм знік.

— Галоўнае, каб былі сумленныя і свядомыя...

А на другі дзень яны зноў прыйшлі. У іх нараджалася тое чалавечае, што называецца цікавасцю. Фантазія хвалявала іх і ачалавечвала. Вось яна, паззія казак і сучаснасці.

(Гл. пачатак на 10 старонцы).

кі Салаўеў ледзь не з зайздасцю пацмокаў губамі: — А цяпер акадэмік Збарскі кліча — ведаеце, той, хто бальзаміраваў цела Леніна?

Фёдар стаяў, абапёршыся далоньмі на лаўкі, пагойдваўся, глядзеў на белае покрыва, падточанае сакавіком ля дарог. Твар яго быў упоравень з Дзініным. Яна бачыла толькі гэты твар. Спакутаваны, суровы, дзіўна абцягнуты скурай, з белым шрамікам на падбародку, ён зблізу быў пранізліва пяшчотны.

...Пакарабачаныя танкі пад адхонамі змяняліся разбітымі вакзаламі, спаленымі пасёлкамі, цэркаўкамі з разбуранымі купаламі, мёртвымі аголенымі дрэвамі.

Фёдар ведаў усё: ад калібраў гармат да фільтруючыхся вірусаў, ад інтэгральных вылічэнняў да скандынаўскіх саг.

У лагчыне адзінока прытулілася хата, правафланговая сярод круглых суніц, з якіх сіратліва тырчэлі коміны.

— Вось і ў людзей так, — сказаў раптам Фёдар. — Паранены, знявечаны — не чалавек, а папалішча. Але надзея жыве! Уся справа ў надзеі!

— Вы ведаеце, у шпіталях з імі нешта такое дзеялася — адзін на аднаго падобныя рабіліся! (Дзіне давалося-такі падзяжурцы па шпіталях!).

Ля пераезду інвалід на калясцы пустымі вачыма праводзіў цягнік. На яго плячо абпіраўся хлопчык і з такой радасцю махаў рукой услед вагонам, што Фёдар і Дзіна загаварылі чамусьці пра Хемінгуэя, спрабуючы вытлумачыць яго таямніцу спалучэннем смутку і фізічнага здароўя.

Дзіна з лёгкасцю засвойвала ход яго думак і адчувала, што гэта добра, што гэта падабаецца яму.

— Хемінгуэй — ён імкнецца падслухаць размову людзей, а потым пакінуць іх адных і пайсці.

— Ён ускрывае іх з хірургічнай дакладнасцю, — голас Фёдара гусцеў. Яго словы прызначаліся толькі для яе, быццам яна адна магла разумець яго.

— Людзі вельмі падобныя адзін да аднаго, праўда? Інакш і кнігі былі б непатрэбны.

— Вядома, заўсёды параўноўваеш з сабою: зрабіў бы так ці не, было ў цябе ці не?

Навокал, здаецца, па-ранейшаму жылі людзі, рухаліся, перакідваліся словамі, сёрбалі, апякаючыся, кіпечень, дымілі трафейнымі цыгарэтамі. А ім дваім здавалася, быццам ля іх утварылася нейкая пустата, вакуум.

Фёдар засяроджана глядзеў у акно. Але ён бачыў, бачыў яе смуглявую шчаку, вялікае зеленаватае вока. Сонца ўдарыла ў шыбу, забыталася, замітусілася ў вейках. Яна злёгка павярнулася: хай глядзіць, як б'ецца і зелянее ў яе воку, як сачыцца чорным золатам праз пасмы валасоў.

— Люблю, калі вась так, два слаі воблакаў: верхні высока-высока.

— А ніжні загародзіць яго на міг, а потым зноў глыбіня і сонца!..

Павярнуўшыся на бок, яна глянула на Фёдара. Ён адказаў такім глыбокім, радасным позіркам, што зусім захмялела ад даверлівай цеплыні, якая ішла ад яго, і жахнулася: як маглі яны з бацькам так памыліцца!

Зноў набліжаўся вечар. Салаўеў патрабаваў, каб Дзіна злезла са сваёй камчаткі. Хтосьці ўстаў, прапанаваўшы ёй месца. Магчыма, той маёр. А можа хто іншы.

Яна села насупраць Фёдара. Голас Салаўева шапацеў побач, амаль не дасягаючы слыху.

— Ну, добра, Тэдзі, — не сунімаўся ён, — ты ўсё-такі скажы, што за дзяўчына павінна быць, каб ты палічыў яе вартай стаць тваёй жонкай? У мяне ў Маскве шмат знаёмых!

Фёдар глядзеў на Дзіну.

— Па-першае... павінна ўсё разумець і адчуваць. І яшчэ... ат, цяпець не магу вяленькіх! І валасы — чорныя, лёгкія. А вочы цёмныя. Ад хвалявання каб зелянелі. Ава твару — строгі, скура матавая, смуглявая, рот — рот харошы! — Гэта ён вымавіў з перакананнем і ўхвалою. — Рукі...

— Чакай, чакай, — засмяяўся Салаўеў, — па-мойму, табе і двух тыдняў не спатрэбіцца! Можна... сёння і вяселле згуляем? Дзіна скавана ўсміхнулася.

— А раптам, — хаваючы за жартам трывогу, адазваўся Фёдар, — нявеста не згодна?

— Як можна! — усклікнула яна ў тон. І змяшаліся ўсхваляванасць і жаданне не схібіць у гульні. — У мяне... у мяне нават знойдзецца на такі выпадак... бутэлька малака!

Тады вась і паявіўся дакумент з заліхвацкім загалоўкам «Шлюбны кантракт». І яны пілі малако, закусвалі хлебам, выкрыквалі тосты і спявалі: «Три танкиста, три веселых друга». Усё купэйнае насельніцтва вельмі старалася, хор так галёкаў, што ім нават у сцяну пастукалі.

І толькі адзіную хібу дапусцілі ў абрадзе — Дзіне ніхто ніводнага разу не крыкнуў «горка».

...Цьмяная лямпачка дарэмна замахвалася на цемрадзь пад верхнімі лавамі.

Ён спытаў прыглушана:

— Няўжо на гэтым усё абарвецца? Няўжо можна так вась расстацца? Дайце мне адрас, Дзіна. — І паўтарыў, прыслухоўваючыся: — Дзіна.

— Паслухайце, Фёдар, калі ўжо наканована, мы сустрэнемся і так.

— У Маскве? Дзіна! Запомніце, я буду жыць на Раждзественскім бульвары. Там ёсць тэлефон. Напэўна, я буду вельмі заняты, але... калі вы пазвоніце...

Шчырасць яго і настойлівасць пранікалі ў грудзі, раствараючы ў нечым непайторна цёплым і пяшчотным усю яе істоту.

Фёдар папрасіў што-небудзь на ўспамін. Падумаць толькі! У такім кастлявым і жорсткім было столькі чагосьці такога...

Да смешнага, кранаючага, так, ці што? Яна ўсміхнулася, але тут жа стала капацца ў кішэньцы.

— Хіба толькі гэта? — трапіўся каляровы канверцік з брытвенным лязом.

— Э-э, я не фаталіст! — засмяяўся Фёдар і забраў лязо. Але вочы яго затуманіліся смутным халадком.

...Масква насунула на іх казырок перона, пад ім было цёмнавата, гулка і сумятліва. Дзве доўгія постаці зараз жа адцяснілі ўбок Фёдара, які вынес яе чамадан. Яны ўсміхну-

ліся яму безуважна, — Дзініна сяброўка і Косця Курскі. Выпадковыя спадарожнікі — усяго толькі спадарожнікі!

І апошні раз мільгануў сярод ускінутых мяшкоў і чамаданаў рыжы аблезлы рукзак, які стаў такім добрым знаёмым...

Як яна забылася, што Косця Курскі абавязкова прыпрэцца на перон? Гэта ж трэба — так разгубіцца і не шапнуць Фёдару тэлефона! Колькі разоў яна прыязджала на Раждзественскі бульвар і хадзіла па ім узад-уперад, спадзеючыся на нейкі выпадак... Але Фёдара так і не сустрэла.

Дзіна чула, як Рудакоў зайшоў у пакой да дзяцей, пабыў там; можа паправіў коўдру на Мішку — той заўсёды раскрываўся. Прычыніўшы дзверы, пайшоў у сталовую. Распранаўся ў цемры. Дзіна ляжала ціха, заплішчыўшы вочы, стараючыся дыхаць як мага раўней.

Раніцай, прывычна пільнуючы гарэзніка Мішку, правяраючы, ці ўбывае каша на Ленчынай талерцы, яна не стрымалася і зноў спыталася — больш, канешне, для сябе:

— Цікава, і чаму ён ехаў з Рыгі?

— А ты напішы яму, — сказаў Рудакоў проста, адразу сцяміўшы, пра каго яна.

Дзіна зірнула ў яго бок. Акуратна, раўняючы краі, намазваў ён масла на хлеб — рукі шырокія, з кароткімі, тугімі палцамі, круглымі пазногцямі.

Гэта быў усе той самы — спакойны, зразумелы да апошняй думкі Рудак, з якім вучылася ў першым, шостым, дзесятым класах. Цэлы век ведала яна, як падумаў ён плечы, калі чагосьці не мог уцяміць, гучна смяяўся з жарту, не любіў чулівацца і дабрэў вачыма, калі Дзіна аддавала камуніст-небудзь апошняе. Яна яшчэ памятала, як сярдзіта чырванее ён, слававата адказаўшы ўрок, памятала першыя ягоны «дарослы» касцюм (яны, дзяўчаткі, радаваліся за сваіх хлапчукоў!). Тады Рудачок выгадна вызначаўся ад сваіх сяброў кемлівым чарнявым тварам і вясёлым, памяркоўным характарам.

Каб ён прысвяціў сябе навуковай, даследчай рабоце, мог бы шмат чаго дабіцца. Але ўцягнуўся ў вайсковую службу, прывык да дысцыпліны і субардынацыі, свайго звання і становішча, лячыў шпітальных хворых, і на ўсякія фантазіі яго папросту не ставала.

Яна прынесла часопіс і, нібы ўглядаючыся ў лёс Фёдара Мезенцава, разглядала яго фатаграфію. Калі б не прыжмураныя павекі — нібыта ўвесь у мінулым і ведае такое, што не кожны зразумее, — ёй і цяпер не распазнаць за цвёрдым вялікім тварам, стомлена засяроджаным, той малады, адчайна суровы і разам з тым пяшчотны (здаецца, ад белага шраміка на падбародку) твар.

Рудакоў цераз стол паглядаў у часопіс, а больш на жонку, і вусны, здаецца, злёгка дрыжалі ад усмешкі.

— Ты паспрабуй шырэй раскрыць вочы, лягчэй пазнаеш. Я заўсёды так раблю, калі хачу ўявіць сабе кагосьці маладым.

— Ат, хіба ў гэтым справа? — Яна прыжмурылася, хаваючы міжвольнае збытанне. Хто ведае, як бы павярнулася жыццё, каб тады...

Прыгадалася, як у вагоне паступова цяплеў, адтаваў Фёдар. І абуджалася пачуццё, нагадваючае гонар: яна першая несла яму радасць на роднай зямлі!

У кватэры, здаецца, нічога не змянілася. Рудакоў кожную гадзіну звоніў у шпіталь і пытаўся пра Бярэжкіна — таго самага гепатытнага салдата. Печань Бярэжкіна катастрафічна павялічвалася, жаўтуха падмінала небараку ўсё мацней. У другой палове дня Рудакоў не вытрываў, паехаў туды.

Ленка і Мішка не падзялілі кошку, і Дзіна ўсыпала ім абаім, потым выпхнула на вуліцу, прымайстраваўшы канькі да валёнак.

Праз гадзіну Рудакоў прыцягнуў іх дахаты разам з канькамі і зноў шапацеў даведнікамі, а яна рыхтавалася да лекцыі.

Але жыла ў ёй нейкая адасобленая ад усяго, што з ёю адбывалася, думка. Думка мяняла форму, ушчыльнялася, радзела, але не знікала. Дзеці, муж, клопаты дня, неабходныя размовы ішлі другім планам. І была ўпартай і нядабрай засяроджанасць, з якой Дзіна засела за лекцыю — быццам гэта памагала яшчэ больш адасобіцца ў нечым галоўным.

Яна карміла дзяцей, а сама думала: «У яго двое школьнікаў. Як там сказана? — «За вокнамі падае снег. Дзверы ў суседні пакой зачынены, там спяць дзеці Мезенцава — школьнікі». Школьнікі. Хто яны — хлопчыкі, дзяўчаткі? Вось каб увайсці ў тыя дзверы, зазірнуць!»

Яна правярала эпіюры студэнтаў і лавіла сябе на думцы: «А ягоная жонка чым займаецца?»

На лекцыі нечакана пачула свой голас — глыбокі, спакойны, ён плаўна падаў у густую цішыню. Яна задрыжэла, радуецца ўвазе аўдыторыі. Вось каб на гэты час зайшоў сюды Мезенцаў! Хай бы пачуў, як яна ўмее!

Ідучы дамоў з работы, трымаючы за руку Мішку, які ўпіраўся, зіркаў на ўсе бакі, Дзіна ўжо ведала, што напіша Фёдару Фёдаравічу. Яна толькі спытае, ці ён гэта (ну, канешне, ён!), ці не забыўся на яе (не мог ён забыцца!) і... і... зусім між іншым прыгадае, як хадзіла ўзад і ўперад па Раждзественскім бульвары, дапытваючы лёс.

Жонка... А што, калі яна ўсё разумее і адчувае... Але ж не ўсё, не ўсё збываецца на свеце! І Дзіна з балючай пяшчотнасцю падумала пра рукі Рудака.

І даўжэй, як звычайна, дапытвалася ўвечары ў люстэрка. Не, яна яшчэ нішто сабе, праўда? І кароткая, амаль хлапечая стрыжка ёй да твару. Але дзе правільны, выразны авал? Вось калі на скронях крышку падцягнуць скуру... І зусім яна не матава-смуглявая... Нават не скажаш, якая. А ў вачах стомленае, прыкрае ўсведамленне. Вось жа сочаць за сабою іншыя жанчыны, чаму ёй не хапае часу?

— Што, зноў паправілася? — пазяхаючы, усміхнуўся Рудакоў.

— Ты хочаш сказаць, пастарэла? — з няўцяямнай злосцю кінула Дзіна.

Ён падышоў, абняў ззаду за плечы, сказаў, пазіраючы ў люстэрка, вельмі мякка і з націскам:

— Дзінь, зразумей, мне ты патрэбна ўсякая...

— Ах, я стамілася ад тваёй мнагазначнасці за апошні час, — адмахнулася яна.

Пятнацацігадовая даўнасць падзеі не толькі не пазбавіла фарбы колераў, а паглыбіла іх, падагрэўшы на свавольным кноціку фантазіі. Думаючы пра тую сустрэчу з Мезенцавым, Дзіна Рыгораўна хвалявалася так, нібыта перажыла яе ўчора.

Дзіна заглянула на дно запаветнай скрыначкі, дзе сярод аркушаў шчыльнай цвёрдай паперы ляжаў тонкі, пажоўклы аркушык, які, здаецца, пахнуў цяжкім пасляваенным годам: «Мы, ніжэйпадпісаныя грамадзяне СССР, Дзіна Рыгораўна Кудраўцава і Фёдар Рыгоровіч Мезенцаў, даём у прысутнасці сведак абавязацельства любіць адзін аднаго, узаконіўшы свае адносіны...» І гэтак далей. І подпісаў сведак — ажно чатыры! Няўжо? Дзіна аздачана вывучала заліхвацкія росчыркі.

За гэтым заняткам і заспеў яе Рудакоў. Яна занадта паспешна апусціла аркушык, убачыўшы змрочны твар мужа. Але, засаромеўшыся свайго руху, нават не закрыла скрыначкі.

Ён моцна пацёр абедзвюма рукамі твар, прысеў да стала, прагаварыў стомлена:

— Я ненадоўга. Зараз зноў паеду і начаваць не прыйду.

— Яму горш? — У вушшу ў Дзіны шумела.

— Ды ўсё тое самае: непрытомнасць, рвота, прастрэцыя. І, здаецца, машынальна, толькі затым, каб крануць тое, што яна зараз трымала, узяў аркушык, прачытаў.

— Ты напісала яму?..

Уся краіна чым можа дапамагае Ташкенту. У Беларусь прыбылі на адпачынак дзеці. Вось яны ў піянерскім лагеры ў Ждановічах.

Фота Ул. Вяхоткі.

СУВЕНІРЫ З БЕЛАРУСІ

Фота Ул. Вяхоткі.

Нічога асаблівага ў гэтай дзяўчыне не было, але хто ні трапляўся ёй насустрач, аглядаўся на яе і праводзіў позіркам. Яна ішла хутка, ледзь адкінуўшы прыгожую галоўку з доўгімі русымі валасамі, якія развіваліся на ветры. На стройным стане, у такт імклівым крокам, грацыёзна калыхалася кароткая, да калянаў, зялёная спадніца з яркай шматколернай вышыўкай, нешта накішталт старадаўніх беларускіх андаракаў. І гэтак спалучэнне ззяючага юнацтва дзявочага твару і радасных фарбаў адмысловага ўбору мімаволі прыкоўвала да яе позіркі праходжых. Людзі глядзелі ўслед і ўсміхаліся.

Тады яшчэ мала хто ведаў, што гэта за стыль адзення і адкуль ён узяўся.

А потым, шмат месяцаў пазней, мне давялося пабачыць такія спадніцы ў іншым месцы: іх прапаноўвалі пакупнікам у фірменным магазіне мастацкіх вырабаў на Ленінскім праспекце. Група

заможных турыстак у суправаджэнні гіды з азартам перабірала кучу рознакаляровых спадніц, шумна каменціруючы вартасці кожнай з іх. Сапраўды, выбраць было нялёгка: адна рэч здавалася лепшай за другую!

Тады я даведалася, што гэтыя цудоўныя спадніцы ткуць на Івянецкай фабрыцы саматужных вырабаў. Ткуць на простых старадаўніх кроснах, на якіх ткалі калісьці ў вёсках нашы бабулі.

Цяпер, калі ва ўсім цывілізаваным свеце людзі зноў вярнуліся да выштых упрыгажэнняў на сукенках, беларускія мадэльеры нечакана сталі ўладарамі сапраўдных скарбаў, пра якія, чэсна кажучы, мала хто памятаў. Мастакі зноў звярнуліся да традыцыйных нацыянальных арнаметаў, якімі здаўн славіліся беларускія ткачы і вышывальшчыцы. Высветлілася, што мы, як кажучы ў народзе, самі свайго багацця не ведаем.

На Сусветную выстаўку, якая адбудзецца ў Манрэалі (Канада) у 1967

годзе, запрошана і Беларусь. Сярод многіх відаў прамысловых тавараў там будуць выстаўлены і вырабы беларускага дэкаратыўна-выяўленчага мастацтва. У Маскве на нарадзе па папярэдняму адбору экспанатаў многія нашы вырабы ўхвалілі, але адмысловы — можна сказаць, зусім выключны поспех выпаў на долю саматужных тканых і вышываных вырабаў. Дастаткова сказаць, што замест раней запланаванай агульнай колькасці вырабаў на суму ў 150 тысяч рублёў заказ вырас да 500 тысяч. Васемнаццаць зграбных мадэлей жаночых сукенак з ільну з лаўсанам з ручной вышыўкай у нацыянальным стылі ўжо закуплена для выстаўкі ў Швецыі, Нарвегіі і ФРГ. Калі верыць прагнозам дзелавых людзей з гандлёвых сфер, дык беларускія вышываныя сукенкі, касцюмы, сумкі, несумненна, зробяць уплыў на еўрапейскую моду бліжэйшых сезонаў.

У кабінце начальніка Упраўлення мастацкай прамысловасці БССР

В. А. Кенгуравай мне паказалі ўзоры вырабаў, што выпускаюць нашы майстэрні. Разьба па дрэву, вырабы з гліны, тканыя палотны, купоны, вышыўкі, інкрустацыя саломкай, мазаіка дрэвам па дрэву, вязанне з воўны, з саломы і многае іншае. Усе гэтыя творы таленавітых рук нашых мастакоў і народных умельцаў, розныя па матэрыялу, па тэме, па характару, па прызначэнню аб'яднаны адным агульным: цёплым адчуваннем нацыянальных асаблівасцей роднага краю. Многае з таго, што тут прадстаўлена, не проста бяздзелкі, гэта рэчы, да якіх пасуе высокае слова «мастацтва».

Найбольшае ўражанне пакідаюць, вядома, тканыя вырабы. У іх нібыта нанава адраджаецца беларуская нацыянальная традыцыя. Асновай гэтай традыцыі, як вядома, спакон вякоў быў старадаўні нацыянальны «случкі пояс». На працягу стагоддзяў беражліва выношвалася і ўзбагачалася гэтая традыцыя: кожная ткачыха дадавала штосьці сваё.

ЭКРАН

На экраны рэспублікі выпускаецца новая кінанамеда «Сцеражыся аўтамабіля!» вытворчасці кінастудыі «Масфільм». Аўтары сцэнарыя — Э. Брагінскі і Э. Разанаў, рэжысёр — пастаноўшчык — Эльдар Разанаў.

Гэта забаўная кінакарціна пабудавана на непаразуме, якія ўзнікаюць ад неадпаведнасці добрых намераў героя і шляхоў іх рэалізацыі. Галоўны герой фільма

надзелены абвостраным пачуццём справядлівасці. Ён імкнецца памагчы правасуддзю ў барацьбе супраць парушальнікаў закона. Аднак яго метады барацьбы іншы раз супярэчаць самому закону. Дэтакчкін дазнаецца, напрыклад, што хтосьці купіў аўтамабіль на грошы, здабытыя несумленна. Ён крадзе і прадае машыну, а грошы траціць на дабрачынныя мэты.

У ролі Дэтакчкіна зды-

маўся папулярны савецкі кінаакцёр Іваненці Смантуноўскі. У астатніх ролях заняты А. Яфрэмаў, Л. Дабжанская, А. Папанаў, В. Аросева.

Робатамі геніяльнага рускага мастака XIV—XV стагоддзяў Андрэя Рублёва захапляецца ўвесь свет. Славуцкая рублёўская «Тройца» — гонар Трацякоўскай галерэі. Жыццё вялікага мастака прысвечана новай шырокаэкраннай двухсерыйнай мастацкай кінааповесці «Андрэй Рублёў», створаная рэжысёрам А. Таркоўскім на кінастудыі «Масфільм» па ўласнаму сцэнарыю, напісанаму ў садружнасці з А. Канчалюскім.

У карціне разгортаецца панарама XV стагоддзя — таго часу, калі Рублёў стаў ужо сталым мастаком. Галоўныя ролі ў фільме выконваюць А. Саланіцын, І. Лапікаў, Н. Грынёва, М. Конанаў, Н. Сяргееў, Н. Грабе.

«Падарожжа з багажом» — новая каляровая

шырокаэкранная кінакарціна вытворчасці Маскоўскай кінастудыі імя М. Горькага. Аўтар сцэнарыя — В. Жалезнікоў (пры ўдзеле І. Фрэза), рэжысёр — пастаноўшчык — Ілья Фрэз.

Адзін дзень правёў Сева Шагалоў у Маскве. Але гэты дзень ён запомніў назаўсёды. Шмат гадоў марыў хлопчык сустрэцца з бацькам, і нарэшце гэтая сустрэча адбылася. Яна аказалася драматычнай для абодвух: Сева убачыў бацьку зусім не такім, якім ён сабе яго ўяўляў, а бацька зразумеў, што назаўсёды страціў сына.

У фільме здымаліся Валодзя Косцін, Віця Клімаў, Л. Хіцьева, М. Пугаўкін, В. Землянікін.

...Закончан медыцынскі інстытут. Выпускнікі апошні раз сустракаюцца на беразе цудоўнай Гаўі. Павольна плыве плыт па залітай сонцам рацэ. А мелодыя песні, нібы казачная птушка, лунае высокая да неба, у бланітную даль. Сёння можна спаваць усім разам, можна дзяліцца заветнымі марамі. А заўтра былых

Кадр з кінафільма «Сцеражыся аўтамабіля».

Скрыначка і вытачаныя вырабы з бярозы — Жлобінская і Мінская фабрыкі.

Службныя паясы. Кніжныя закладкі, гальштукі, жаночыя сумачкі.

Пляжныя сумачкі — з саломкі.

Жаночыя фартухі, ансамбль — спадніца пляжная, сумка, кошык.

І тое, што робяць нашы народныя майстрыцы сёння, гэта не проста перайманне старых узораў, а, я сказала б, глыбокае ўвасабленне нацыянальных традыцый у сучасным духу. І што яшчэ трэба зазначыць — гэта здабытак толькі беларускага народа, ягонага самабытнага густу, без прымешкі нейкіх чужых уплываў.

Якія ж сувеніры могуць узрадаваць нашых гасцей?

Пінская фабрыка прапануе аматарам каляровых ручнікі адмысловых па прыгажосці расфарбовак. Мазырская фабрыка спаборнічае з ёй ужо не каляровымі, а бялюжымі ручнікамі з шырэйшай ажурнай каймой вельмі тонкай работы. Кожны з іх па-свойму цудоўны.

Радуюць вока сваёй жыццядараснасцю, яркім,

сакавітым нацыянальным каларытам дарожкі, сурвэткі Чачэрскай фабрыкі. Дэкаратыўны эффект, дасягнуты падборам каляровых спалучэнняў, робіць гэтыя кавалчкі тканіны сапраўднымі каштоўнасцямі.

Прыгожыя насценныя дываны і пано выпускае Івянецкая майстэрня. Яны ўжо стылізаваны па-сучаснаму.

Цудоўныя сувеніры — тканяны гальштукі, паясы, сумачкі, закладкі для кніг. Гэта работа майстроў Слуцкага камбіната. Улічыўшы патрабаванні сённяшняга дня, яны сталі па тыпу старадаўніх шырокіх паясоў вырабляць вузенькія паясочкі з нацыянальным арнамен-там. На гладкай летняй сукенцы такі паясок вельмі міла выглядае. І яшчэ да гэтага ўбору ёсць да-

датак: сумачка з такім самым малюнкам.

Цікавую навіну прыдумалі работнікі Магілёўскай фабрыкі: плеченыя пляжныя кошыкі з жытняй саломы. Вялікай культурай вызначаюцца вырабы з дрэва, якія выпускаюць Брэсцкая і Жлобінская фабрыкі. Нельга не сказаць пра вытачаныя вырабы з беларускай чачоткі, работы народнага ўмельца Ягела. Сакавітая па каларыту, мядова-жоўтая з карычневымі пражылкамі драўніна чачоткі літаральна свіціцца ў руках гэтага выдатнага майстра.

Цэлы кораб дробных сувеніраў: мініяцюрныя бірулькі-матрошкі, забаўныя ўмоўныя фігуркі з дзіцячымі тварыкамі, маленечкія гаршчочки, гладышкі, кубкі, карытцы. Вельмі выразныя фігуркі звяроў, філігранна вытачаныя на такарным станку. Што добра, тое добра. Нічога не скажаш!

А вось вырабы з керамікі наўрад ці спадабаюцца нашым гасцям. Аддзел керамікі аднастайны па асартыменту. На Івянецкай керамічнай фабрыцы, якая па сутнасці працягвае нацыянальныя традыцыі беларускага ганчарнага мастацтва, майстры з шматгадовым стажам большую частку рабочага часу аддаюць вырабу вазонаў. Музіць, гэта лепей аплачваецца. Чаму?

Дзеля справядлівасці трэба сказаць, што керамічная ваза пад назвай «Лявоніха» вельмі ўдалая. Яна пластычная па форме, дэкаратыўная па колеру. Матавы тон неабпаленай гліны з яркім накладным, вельмі простым малюнкам па ёй стварае эфектны кантраст з бліскучай паліраванай паверхняй сучаснай мэблі.

Што засмучае, дык гэта наш традыцыйны «Зубр». Якраз да гэтага сувеніра, характэрнай бе-

ларускай эмблемы, нашым мастакам трэба было аднесціся больш беражліва. Зробленыя ў стылі і гусце серыйна-паточнай вытворчасці фігуркі зубра (малыя і вялікія) робяць, па праўдзе кажучы, непрыемнае ўражанне. Задуманыя ўмоўнаагульненымі, яны папросту бясформенныя і бязлікія. Фігуркі зубра работы ўкраінскіх ганчароў выглядаюць куды лепей за нашага...

Мала! Мала беларускіх сувеніраў! Значна меней, чым магло быць, калі б Упраўленне мастацкай прамысловасці БССР, Дом народнай творчасці, Мастацкі фонд больш актыўна выяўлялі народныя таленты, пастараліся знайсці нейкія новыя формы заахвочвання народных умельцаў. Задача заключаецца ў тым, каб абудзіць у людзей жаданне і імкненне да самадзейнай творчай практыкі, даць шырокі выхад індывідуальнай ініцыятыве.

Аб развіцці народных промыслаў сказана і ў Дырэктывах XXIII з'езда КПСС. Чаму б не разгарнуць больш смела папулярнае народнай творчасці?

Сур'ёзны папрок у адрас Белдзяржгалантарэі: яе кіраўнікі чамусьці лічаць, што ў першую чаргу беларускія сувенірамі яны павінны забяспечваць саюзныя рэспублікі. Дзіўна! Што ж павязуць з сабою нашы госці з Беларусі? Эстонскія вырабы са скуры ці грузінскую кераміку?

Ва ўсе канцы свету, за моры і акіяны вязуць людзі нашы сувеніры, гэтыя маленькія часцінкі Беларусі, і разам з імі успамін аб народзе — гасцінным, ветлівым, таленавітым, працавітым. Трэба, каб гэты ўспамін быў добрым!

Тамара ЦУЛУКІДЗЕ.

Кадр з кінафільма «Падарожжа з багажом».

аднакурсніку чакае новая праца, чанаюць новыя месцы, новыя ўражанні.

Імант Вейдэ паступае ўрачом на вялікі карабель. Мора, далёкія краіны — усё гэта радасна хвалюе яго. Але галоўнае — любімая праца. Вейдэ з першага ж дня энергічна бярэцца за справу. Але... Што адбылося аднойчы, пра гэта глядзячы даведаюцца, прагледзеўшы новую латвійскую шырокаэкранную кінастужку «Клятва Гіпакрата». Аўтар сцэнарыя — Яўсей Барэнбойм, рэжысёр — пастаноўшчык —

Ада Нерэтніцэ. У ролі Іманта Вейдэ здымаўся акцёр Паўль Буткевіч.

З замежных кінакарцін на экраны рэспублікі будучы дэманстравацца: «Малады баяц» (В'етнам), «Дазвол на шлюб» (Балгарыя), «Расказы пра дзяцей» (Чэхаславакія), «Галасую за нахання» (Югаславія), «Малютка Чэрвен, боцман і Мозес» (Швецыя), «Пяцера пад зямлёй» (Японія), «Зацымненне» (Італія і Францыя).

Р. КАПЛЯ.

Ноччу нехта пастукаў у акно.

— Тамара, Тамара!

Яе і цяпер завуць Тамарай, як шаснаццаць гадоў назад, калі яна пасля фельчарска-акушэрскай школы прыехала сюды.

— Мой сын памірае!

І вось яна ўжо ў доме Багдановіча, рабочага з саўгаса. Хвораму дзіцяці ўсяго два тыдні. Тамара Савельеўна робіць штучнае дыханне. Здаецца, яна пачула ледзь прыкметную пульсцыю маленькага сэрцайка.

Адхалі малога. Цяпер яму пяць гадкоў. Аднойчы Багдановіч, ведучы за руку хлопчыка, сустрэў фельчара.

— Вось які ты ўжо, Міколка! — усклікнула Тамара Савельеўна.

— А ты ведаеш, сыноч, хто гэта цёця? Твая другая маці.

Так і сказаў Багдановіч: «Другая маці».

ІНАКШ НЕЛЬГА

Ю. ПОЛЯК

Міколка яшчэ маленькі, ён шмат чаго не разумее, а вось падрасце — і даедаецца, як уратавала яго ад смерці жанчына ў белым халаце. Напэўна, скажа пры сустрэчы:

— Гэта вы — Тамара Савельеўна. Я вас ведаю. Часта мне бацька расказваў пра вас.

Калі я прыехаў у Малыя Аўцюкі, то не застаў Тамару Савельеўну. Перапеча на фельчарска-акушэрскай пункце. Дома яе таксама не было. Якраз выдаўся чарговы адпачынак, і яна паехала ў суседнюю вёску Аляксандраўку на імяніны дачкі мясцовага ветфельчара. Яго Наташу яна таксама вяртавала ад смерці.

Шаснаццаць гадоў, як Тамара Перапеча жыве ў гэтай вёсцы. Яна ведае ўсіх, і ўсе ведаюць яе. Паважаюць тут сціплую і душэўную жанчыну. А было цяжка! Прыехала сюды, а працаваць няма дзе. Фельчарска-акушэрскае пункту туліўся ў адным невялічкім пакойчыку. Тамара здзівілася: як гэта можна ў такіх умовах?

— Чатыры гады працую ўжо, — сказала ёй Ефрасіння Нічыпараўна Дулуб, акушэрка.

Тамара хадзіла з дома ў дом і не толькі лячыла хворых, а і вучыла людзей, як берагчы здароўе. І асабліва клапацілася пра дзяцей. Яна патрабавала, каб кожная будучая маці загадзя рыхтавала пасаж для дзіцяці, захоўвала чысціню ў доме, выконвала ўсё, што раіць фельчар. Тамара Савельеўна і Ефрасіння Нічыпараўна чытаюць лекцыі ў клубе, вучаць, як гадаваць здаровых дзяцей. Адных матак ставяць у прыклад; тых, хто не зважае на парады медыкаў, папярэджваюць. Знаходзіліся ж такія, што не хацелі рабіць сваім дзецям прышчэпкі. Вольга Есьман схавала дзіця, не прыводзіла яго на медпункт. Аднойчы на святанні прыйшла да гэтай жанчыны Тамара Перапеча.

— А малога няма, — развяла гаспадыня рукамі. — Бабуля забрала. Жыве яна ў другой вёсцы.

— Не трэба маніць, Вольга. Сын дома. — Тамара Савельеўна глянула на ложка, кранула падушку — яшчэ цёплая. — Дзе сын? Сёння ж каб ты прывяла яго да мяне, на медпункт. Час рабіць яму прышчэпку.

Вось ужо тры гады, як у вёсцы Малыя Аўцюкі ліквідавана дзіцячая смяротнасць. Які сельскі медык не марыць пра гэта! Мала-Аўцюкоўскі фельчарска-акушэрска-пункт стаў у раёне школай перадавога вопыту. Ён цяпер месціцца ў прасторным памяшканні, ёсць прыёмны кабінет, гінекалагічны, дзіцячы. Сюды прыязджаюць вучыцца, як весці прафілактычную і лячэбную работу.

...Дзень хіліўся да вечара. Тамара Савельеўна і Ефрасіння Нічыпараўна збіраліся дамоў. Па дарозе, як звычайна, абавязкова наведваюць тых, хто некалькі дзён назад пабываў на медпункце. Як яны папраўляюцца?

Калінкавіцкі раён.

Чацвёртая клінічная бальніца Мінска — буйная лекавая ўстанова. Кабінеты яе аснашчаны сучасным медыцынскім абсталяваннем. Асвоены навішныя метады абследавання і лячэння хворых. У паліклініцы ўпершыню ў рэспубліцы асвоена аперацыя аднаўлення слыху пры отасклерозе пад хірургічным мікраскопам. Такія аперацыі зроблена звыш 400. Вернуты слых тым, чыя хвароба лічылася невылечнай. Складаныя аперацыі асвоены ў аддзяленнях грудной і лёгчай хірургіі. На здымку: загадчык аддзялення вуха, горла і носа Васіль Чарнуха (справа) і асістэнт Капіталіна Кастрова праводзяць чарговую аперацыю пад хірургічным мікраскопам.

Фота І. Змітровіча (БЕЛТА).

НЯХАЙ

Перада мною пісьмы. Яны прыйшлі ад розных людзей, але ёсць у іх і штосьці агульнае. Гэта пісьмы пра жыццё, якое склалася няўдала, пра страту асабістага шчасця. Пішуць у асноўным жанчыны. Адны з іх толькі пераступілі цераз другі дзесятак, другія даўно ўжо сталі бабулямі.

«Я баюся за паводзіны маёй дачкі. Вучыцца яна не хоча. Кінула аднаго мужа, другога, трэцяга. Дзіця сваё зусім забыла. Некалькі разоў падымала на мяне руку. Людзі з яе смяюцца. Мне вельмі крыўдна. Я з двума дзецьмі вынесла суровыя гады вайны, перажывала за мужа, бацьку, братоў, а цяпер бачу ад дзяцей гэткую ганьбу і непавагу да сябе».

«Я працую настаўніцай у вёсцы. У мяне дзіця. Ягоны бацька кінуў мяне, і праз год я выйшла замуж за другога. Да мяне ў яго ўжо былі жонка і двое дзяцей. Паўтара года мы пражылі добра, дачку ён любіў. Летам я паехала ў адпачынак у Маскву, а калі праз месяц вярнулася — мужа не было. Ён паехаў з маёй сяброўкай... Дзе межы чалавечай подласці?»

...Я доўга чытаю і перачытваю расказы пра гэтыя чужыя жыццёвыя гісторыі. Як добра было б проста сесці і, нібы ў клініцы, выпісаць кожнай жанчыне лякарства: адной — ад дрэннай дачкі, другой — ад подласці мужа, трэцяй — ад слёз, зняваг, крыўд...

Але гэта немагчыма. Ой, як не проста разабрацца ў чужых бедах! І, на жаль, звяртаюцца людзі за дапамогай галоўным чынам тады, калі яны, як кажуць, «апыкліся».

Кожны чалавек павінен вырашаць для сябе свой лёс сам. Але пісьмы прымушаюць падумаць і пра іншае: ці не адбываецца часам на нашых вачах падрыхтоўка да стварэння такіх вольных, нетрывалых, няўдалых сем'яў? Ці з дастатковай адказнасцю рыхтуецца наша моладзь да такой важнай падзеі ў жыцці, як шлюб?

І, зусім не жадаючы апраўдваць мужчын, мы павінны сказаць, што і жанчыны нярэдка бываюць вінаватыя ў распадзе сям'і. Ці заўсёды ў нашых дзяўчынак, дзяўчатах выходзіць павага да сябе? Ці заўсёды ўмеюць яны захоўваць пачуццё ўласнай годнасці? На жаль, яшчэ не!

...Успамінаю сцэнку ў сельскім клубе. Танцы.

— Ну, Ленка, пайшлі, рванём?

Чубаты хлопец у кепцы, лянёва перакінуўшы губамі папяросу, цягне дзяўчыну за рукаў. Яна шчасліва ўсміхаецца, кладзе руку на плячо кавалера, і абое выходзяць на сярэдзіну залы пад гукі факстрота.

...У школе дзесяцікласнік «жартам» ляпае па спіне дзяўчыну, затым абнімае, тая адбіваецца, смяецца, пачынаецца мітусня, піск...

...Прыязджаем са школьнікамі на

РАСТУЦЬ ДОЧКІ ГОРДЫМІ

Л. ЗАХАРАВА, настаўніца

экскурсію ў горад. Вучаніцы—проста і скромна, але з густам апранутыя «вясковыя» дзяўчаты—упрошваюць мяне: «Пойдзем увечары ў парк! Нам так хочацца пагуляць, паглядзець ілюмінацыю!» Я не магу ўстаяць перад гэтым дружным націскам і згаджаюся, аб чым потым вельмі шкадую...

Спачатку ўсё ішло добра. Іграла музыка, гулялі па-святочнаму апранутыя людзі, моладзь гушчалася на арэлах... Раптам з-за павароту алеі павялілася некалькі хлопцаў. Яны былі пад чаркай, гучна смяяліся і цынічна гаварылі пра знаёмых дзяўчат, перасыпаючы мову брыдкай лаянкай. «Наташка вось, ты ведаеш...», «А мая Нінка...» Але вось адзін падміргнуў прыцяглам, спыніўся і паспешліва сказаў: «Глядзі, братва! Гэтыя, здаецца, нішто сабе, някепскія!» З гэтымі словамі ён паказаў пальцам на групу дзяўчат, якія ішлі ўперадзе нас.

— Гэй! Ф'ю-ф'ю!—засвістала і загалёкала кампанія хлопцаў, жэстамі запрашаючы дзяўчат да сябе.

— Хадзіце сюды, пазнаёмімся!
Мы ўжо хацелі ўмяшацца—і спыніць гэтую брудную гульню, як раптам...

Вы думаеце, дзяўчаты абурыліся і далі адпор хуліганам? Або проста прайшлі міма, не звяртаючы ўвагі на брыдкую лаянку?

Нічога падобнага!

Яны гучна засмяяліся на гэты «мілы жарт» і, хутка павярнуўшыся, пайшлі насустрач хлопцам! Пайшлі да іх!!! Да незнаёмых, вельмі грубых, п'яных хамаў, да тых, хто паклікаў іх свістам, нібы сабакам! Хто ж будзе паважаць гэтых дзяўчат, калі яны самі сябе не паважаюць, мала таго—калі яны так прыніжаюць сябе? Бо нездарма кажуць, што з кожнай жанчынай абыходзяцца так, як яна хоча...

Успомніце цяпер: «Кінуў мяне, тайком паехаў з маёй сяброўкай!» Гэта яна лічыць «подласцю». Няхай так, не спрачаемся. Але тут жа гаворыць, што мужам яе ён стаў, кінуўшы жонку і двух дзяцей. І гэта ўжо не лічыць «подласцю». Значыць, калі справа датычыць сваёй сям'і—гэта подласць, калі ж гутарка ідзе пра чужую сям'ю—усё нармальна, так і павінна быць. Вось ужо сапраўды, што пасееш, тое і пажнеш.

Што ж, можна загадзя прадказаць, які лёс чакае сяброўку—трэцюю «жонку», якая так лёгка прамыяла гонар і дружбу на... Не хочацца прадаўжаць. «Але ж можна пакахаць жанатага чалавека або замужнюю жанчыну,—скажаце вы.—Не заўсёды мы вольныя ў сваіх пачуццях!»

Згодна. Не заўсёды. Бываюць вы-

падкі, калі пачуццё настолькі вялікае, валодае такой магутнай сілай, што справіцца з ім пры ўсім жаданні немагчыма. І гэтае пачуццё—найвялікшае шчасце, таму што не да ўсіх прыходзіць такое каханне. Але гэта і найвялікшая трагедыя для сумленага і прыстойнага, але несвабоднага чалавека. І перш за ўсё гэта барацьба—барацьба з самім сабой.

І галоўнае—каб усё было сапраўдным! Каб не выходзіць замуж проста «для ўладкавання асабістага жыцця», а пакахаць вельмі добрага чалавека, пакахаць яго за гэта добрае.

...Аднойчы ў адной з газет надрукавалі пісьмо дзяўчыны—здаецца, Галі. Яна лічыла сябе вельмі пакрыўджанай тым, што яе выбраннік адмовіўся з ёй ажаніцца.

«Памажыце!—упрошвае яна рэдакцыю.—Угаварыце яго. Ён жа абяцаў! Парайце, што ж мне цяпер рабіць?» Тут жа Галі шчыра прызнаецца, што знаёмства адбылося ў поездзе, у час гульні ў карты, пасля чаго яны «доўга цалаваліся ў тамбуры і Васіль абяцаў жаніцца», таму што Галі «яму вельмі спадабалася».

Потым высвятляецца, што ён паехаў і не пісаў ёй, не жадаючы яе прыезду, а яна адольвала яго пасланямі і нарэшце сама, няпрошаная, прыкаціла да яго... Ён сустрэў яе вельмі груба: «Чаго з'явілася? Жаніцца я ўсё роўна не буду!»

«Мне толькі 18 гадоў, а я ўжо не веру людзям. Усе мужчыны—нягоднікі»,—скардзіцца цяпер Галі.

Але, дазвольце, чаму ёй не прыходзіць у галаву задумацца над сваімі ўласнымі паводзінамі? Васіль жа для яе—першы сустрэчны! Пяцімінутнае знаёмства, якое, праўда, не перашкодзіла працяглым пацалункам у тамбуры! І гэтыя пацалункі Галі лічыць надзейнай гарантыяй будучага сямейнага жыцця...

Можна ў дробязях я і неакладна перадала гэтую гісторыю, але сутнасць яе, па-моёму, ясная.

«А раптам Галі яго пакахала?—могуць мне запярэчыць.—Вы што ж, не верыце ў каханне з першага погляду?» Не, чаму ж. Веру. Але—у каханне. А не ў пацалункі з першага погляду. Сур'ёзны і разумны чалавек, паважаючы сябе і сваю сяброўку, не стане даваць такіх паспешных запэўненняў. А калі задумае расстацца—зробіць гэта па-добраму, без брудных спрэчак і скандалаў, без аплеўвання ўсяго святага, што было ў іх адносінах. Калі чытаеш пра Галі, ствараецца ўражанне, што яна для Васіля такі ж дарожны атрыбут, як гарэлка або прэферанс. Але дзяўчына гэтага не разумее. Відаць, ёсць у яе выхаванні сур'ёзныя хібы. Не

Фотаэцюд Ул. Вяхоткі.
«Сяброўкі».

навучылі яе даражыць сваёй жаночай годнасцю.

Гутарка ідзе цяпер пра тое, як у любым становішчы, скрозь і ўсюды ўмець захоўваць годнасць, гордасць, павагу да сябе. Як прывіць высокія маральныя якасці падлеткам? Думаецца, задача тут агульная: і школы, і сям'і, і... вуліцы. Здаецца, што ў вачах, напрыклад, суседак пачуццё ўласнай годнасці дзяўчыны становіцца ледзь ці не загнанай, распустай: «Бач, ганарліўка! Вельмі сябе высока ставіць! І вылаяцца пры ёй нельга!»

Як мала наша літаратура гаворыць пра сапраўднае, высокае каханне! Як мала гаворыць пра гэта кіно!

Мне ўспамінаецца адна знаёмая настаўніцкая сям'я. Маці (яна ж бабуля)—грамадскі работнік, дзень і ноч завіхаецца, бегае па чужых справах: бацька (дзядуля)—цудоўны, разумны, добразычлівы стары. Ён памёр нядаўна, не дажыўшы васьмі месяцаў да залатога вяселля... Незадоўга да хваробы ён ездзіў на два тыдні да сваякоў—і кожны дзень пісаў пісьмы жонцы. «Так пішуць толькі маладажоны ў час мядовага месяца, а ён мне пісаў на пяцідзясятым годзе сумеснага жыцця»,—сумна і разам з тым горда гаворыць асірацелая бабуля, увесь час выціраючы слёзы.

Так, вялікае яе гора. Але вялікае было і яе шчасце...

Вялікае, добрае, на ўсё жыццё каханне дасталося ёй—ад маладых дзён да сівых валасоў. Каханне такое, пра якое ўсе мараць, але якое не кожнаму даецца, якое заслужыць трэба. Таму што не кожны ведае, што існуе яно заўсёды побач з такімі паняццямі, як гонар і сумленне, годнасць і гордасць, вера і ўзаемная павага. Без іх кахання няма. Ёсць ашуканства. Падробка пад пачуццё.

А такога—лепей зусім не трэба.

У свеце цікавага

МАТРЫЯРХАТ СЁННЯ

У джунглях Малайі італьянская журналістка Арыядна Фалачы ўзяла інтэрв'ю ў незвычайнага племя, дзе яшчэ захаваўся матрыярат. Уся ўласнасць там знаходзіцца ў валоданні жанчыны. Застаецца ў спадчыну яна толькі дочкам. Мужы жывуць далёка, у сваіх бацькоў. У вёску яны прыходзяць толькі тады, калі гэтага пажадаюць іхнія жонкі.

Час ад часу жанчыны адпраўляюцца ў суседні пасёлак, дзе прадаюць прадукты сваёй працы. На грошы яны звычайна ставяць сабе залатыя каронкі і зубы, але не таму, што гэта неабходна. Справа ў тым, што залатыя зубы лічацца лепшым «укладаннем капіталу».

Журналістка расказвае:

— Мы спыняемся перад вялікім садам. Нас сустракаюць дзве жанчыны і запрашаюць увайсці ў дом. У вочы кідаецца стары грамафон з вялікай трубой. Побач — швейная машына.

— Гэта пасаж майго мужа, — тлумачыць адна з жанчын. Завуць яе Джаміла.

— А дзе ваш муж зараз? — пытаю.

— У сваёй маці. Я адаслала яго, не хачу карміць гультая.

У вёсцы няма мужчын. Адзіны доказ іх існавання ў гэтай мясцовасці — дзеці...

— А калі ж вашы мужы прыходзяць сюды?

— Раз у тыдзень ці ў

месяц, калі гэта нам прыемна і не перашкаджае ў рабоце.

Я расказваю гэтым жанчынам аб парадках у Еўропе. Кажу, што там галавой сям'і лічыцца муж, што жонка і дзеці прымаюць яго прозвішча. Жанчыны здзіўлены.

— Хіба вашы жонкі робяць там тое, чаго хочуць мужчыны?

Ківаю. Жанчыны пераглядаюцца, праяўляючы крайнюю ступень здзіўлення. Адна пытае:

— У вас мужчына жэніцца з жанчынай?

Я зноў ківаю, а яны не хочуць верыць. Няўжо дзесяці існуюць падобныя недарэчныя парадкі? Абедзве жанчыны, галава племя і яе дачка, гавораць, што ў гэтай вёсцы ўсе жывуць зусім шчасліва. Непакоіць іх толькі тое, што прышэльцы з далёкіх краін — англічане і амерыканцы — скупляюць землі ў ваколіцах. Падыходзіць гэтая саранча ўжо і да джунгляў. Магчыма, племя трэба будзе шукаць сабе новыя землі.

— Што ж абяцае лёс вашым сынам? — пытаю.

— О-о, гэта нас таксама вельмі непакоіць, — гаворыць Джаміла. — Мой сын Юнас падростае. Як шкада, што ён нарадзіўся хлопчыкам! Трэба яму вывучыць рамяство, каб ён змог скапіць грошы на пасаг, інакш не знойдзецца б дзяўчыны, якая згадзілася б

узяць яго ў мужы. Спадзяюся, што ў гэтай дзяўчыны будзе кавалачак зямлі. Я зберагла для яго ўжо тры залатыя зубы. Усе зубы належаць яму, уся зямля — дачце.

Як бачыце, на зямным шары яшчэ захаваліся своеасаблівыя жывыя асколкі чалавечага мінулага, па якіх можна ўдакладніць уяўленне аб жыцці нашых продкаў.

САМЫ ЧЫСТЫ ПАКОЙ — КУХНЯ!

Вы ўсміхаецеся? Парадак перш за ўсё павінен быць у агульным пакоі, хіба не так? Там вы прымаеце гасцей, і дзе ж яшчэ, калі не там, правіць сябе як гаспадыню ў поўным бляску?

Усё гэта правільна. Ваш агульны пакой блішчыць ад чысціні. Дарагія фіранкі, дываны, святільнікі, крэслы... Спальня больш сціпла, але ў ёй таксама парадак і чысціня. А кухня? У ёй вы гатуеце ежу. Кухня часта служыць вам і сталовай і нават агульным пакоем. Як тут падтрымліваць парадак і чысціню? Што здарыцца, калі вы пакінеце ў ракавіне нямытыя талеркі і каструлі? Або непрасаваную бялізну, дзіцячыя школьны халацік, абутак?

Некаторыя гаспадыні забываюць, што ў запушчанай кухні тоіцца пагроза здароўю членаў сям'і. На кожным квадратным сантыметры тканіны новага адзення жыве ад 25 да 35 мікраарганізмаў. Праз месяц іх колькасць павялічыцца ў чатыры разы. А ў запушчанай, бруднай кухні? Можна смела ўявіць у ёй сотні і тысячы тысяч мікробаў.

Няхай ваша кухня заўсёды будзе чыстая і акуратная. Памойце ўсю пасуду гарачай вадой з мылам і пастаўце ў буфет. Смецце і харчовыя рэшткі адразу ж выкідайце ў вядро для смецця. Апаражняйце яго кожны вечар, а затым памойце гарачай вадой і прасушыце. Асабліва неабходна гэта рабіць летам. Падлогу кухні пафарбуйце масленай фарбай або пакрыйце лінолеумам, працірайце яе кожны дзень вільготнай анучай. У кухоннай ракавіне звычайна скопліваецца тлушч. Ён разлагаецца і выдзяляе непрыемны пах. Мойце рэгулярна ракавіну гарачай вадой з мылам або гарачым воцатам.

У такой кухні няма месца для мух. Яны не знойдуць тут ежы і не здолеюць разнісоць хваробатворныя мікробы, асабліва ўзбуджальніку дызентэрыі, брушнага тыфу і іншых небяспечных кішэчна-страўнікавых захворванняў. Перад кухняй мы павінны паставіць непераадольны бар'ер для шкодных насякомых. У нашым распаўсюджаным сеткі для вокнаў, ДДТ, гексахлоран у парашку або прымешаны да фарбы.

Некаторыя гаспадыні рэдка адчыняюць вокны ў кухні. А пастаянная вільгаць шкодзіць арганізму. Пах ежы, якую мы гатуем, часта бывае такі моцны, што пранікае ва ўсе пакоі. Вільгаць і цяжкі пах можна ліквідаваць. Абавязкова адчыняйце час ад часу вокны або дзверы балкона, каб чалавек, які зайшоў да вас, не мог з парогу адгадаць, у якой частцы памяшкання знаходзіцца кухня.

Абавязкі па падтрыманні парадку ў кухні трэба размеркаваць паміж членамі сям'і. Парадак і эстэтыка — праяўленне высокай культуры! Правільнае засвойванне ежы арганізмам залежыць не толькі ад яе складу і спосабу прыгатавання, але і ад добрага настрою, які ствараецца парадкам і чысцінёй у кухні.

НАВУЧЫЦЕСЯ ВЯЗАЦЫ!

Вам падабаюцца вязаныя ажурныя сукенкі, кофтакі, якія цяпер такія модныя? Дзіва што! Хіба знойдзецца жанчына, якая адмовіцца ад такой прыгожай рэчы?

А вы ўмеце вязаць? Не? Навучыцеся! Гэта няцяжка, толькі трэба мець цярыпліваць і ўменне... распускаць. Распуская тое, што звязана няправільна. А на пачатку давадзецца часта распускаяць.

Прыкладна так, а магчыма і інакш пачынаюць свой урок выкладчыкі вязання. Магчыма і Эдзі Самойлаўна Гордзіна так пачала сваю размову з актывісткамі работы сярод жанчын пры трэ-

цім домакіраўніцтве КЭЧ Мінскага раёна.

Чатыры гады назад тут арганізавалі гурток вязання.

Праграма складзена на 10 месяцаў, займаюцца адзін раз на тыдзень. І як бы ні была занята гаспадыня ці дома з дзецьмі, ці на працы — яна так сплануе свой распарадак дня, каб у назначаны час абавязкова быць на занятках гуртка.

У гуртку навучыліся вязаць ужо 90 жанчын. Большасць з іх не ўмелі трымаць у руках пруткі, а цяпер выконваюць самастойна вялікія работы — вяжуць сукенкі, світэры, касцюмы, шалі. Актыўная слухачка

гуртка Любоў Васільеўна Бойка расказвае:

— Я думала: пахаджу колькі вечароў у гурток, хоць шкарпэткі дзедам навучуся вязаць. А Эдзі Самойлаўна навучыла мяне многім відам вязкі. Цяпер я цалкам «абвязваю» сваю сям'ю. Мы ўсе ўдзячны Эдзі Самойлаўне, яна працуе без усякай аплаты.

— Я асабліва хачу адзначыць вялікую аматарку і актывістку Надзею Іванаўну Бойчанку. Ёй шэсцьдзесят гадоў, — гаворыць Эдзі Самойлаўна. — На штогодніх выстаўках яе работы заўсёды прыцягваюць увагу.

Нядаўна ў домакіраўніцтве была адкрыта выстаўка работ гэтага гуртка. Там

было прадстаўлена вельмі шмат прыгожых, бездакорна выкананых рэчаў: кофтакі, дзіцячыя касцюмы, шапачкі, сукенкі, касцюмы для дарослых — усе яны радалі колерам, узорам вязкі.

У дадатку да гэтага нумара мы даём некалькі вязаных рэчаў.

Сукенка ажурнай вязкі выканана слухачом гуртка ўрачом П. І. Лецінай, прыгожая кофта звязана Н. І. Бойчанка.

Добра было б жаночым саветам на прадпрыемствах, у калгасах арганізаваць такія гурткі. Без сумнення, знайшліся б і там энтузіясты і згадзіліся б вучыць жанчын вязаць, сталі б кіраваць гуртком на грамадскіх асновах.

КУЛІНАРЫЯ

САЛАТА: МАЛАДАЯ БУЛЬБА З ГРЫБАМІ

Маладую бульбу абскрабіце і зварыце, нарэжце на скрылёчкі. Вараныя шампінёны або баравікі таксама нарэжце на кавалачкі; зялёную цыбулю — на долькі. Усё гэта змяшайце і паліце гарчычнай запраўкай.

На 400 г бульбы патрэбна 100 г шампінёнаў ці іншых грыбоў.

САЛАТА ДЫЕТЫЧНАЯ

Лыжку алею разатрыце з соллю і чайнай лыжачкай лімоннага соку, змяшайце з вымытымі, абсушанымі і нарэзанымі лістамі салаты.

МОРКВА З РЭВЕНЕМ

Дзве вялікія морквіны вымойце, абскрабіце, натрыце на бурачнай тарцы, дадайце два дробна нарэзаныя чарашкі рэвеню. Пасаліце, пасыпце цукрам, вымешайце з трыма-чатырма лыжкамі смятаны.

ЦЁРТЯЯ МОРКВА І БУРАКІ СЯ СМЯТАНАЙ

Маладыя буракі памыйце, зварыце, абярыце і тонка нарэжце. Сырую моркву (у два разы больш, чым буракоў) ачысціце, памыйце і накрыйце. Змяшайце гэта ўсё і запраўце смятанай з цукрам.

ІКРА З КАБАЧКОЎ, САЛОДКАГА СТРУЧОВАГА ПЕРЦУ І ПАМІДОРАЎ

Маладыя кабачкі абмойце, нарэжце на кружочкі, пасыпце соллю. Пакладзіце на бляху, змазаную тлушчам, і запякайце да мяккасці.

Стручковыя салодкі перац ачысціце ад сцяблоў і зярнят і таксама запякайце. Змяшайце з падсмажанай цыбуляй, кабачкамі, дробна парэзанымі і абсмажанымі памідорамі і дробна пасячыце. Па смаку запраўце алеем, воцатам, цукрам, соллю.

ЦЕФЦЕЛІ ПА-КУБАНСКУ

Ялавічыну два разы прапусціце праз мясарубку, змяшайце з зялёнай або пасераванай рэпчатай цыбуляй, вараным рысам, яйкам, соллю, перцам. Добра перамяшайце, скачайце шарыкі, запаніруйце ў пшанічнай муцы і падсмажце. Заліўшы таматным соусам, тушыце 10—15 мінут. Падавайце з бульбяным пюрэ, а можна і без гарніру.

На 400 г мяса — 2 цыбуліны, 1 яйка, 1 ст. лыжка масла або маргарыну, 1 ст. лыжка мукі, 1 ст. лыжка рысу.

РЫБА ПА-ВІЦЕБСКУ

Нарэжце рыбу на кавалкі і прыпусціце з невялікай колькасцю вады і масла. Пакладзіце на патэльнію, змазаную маслам, заліце збітымі бялкамі і запячыце ў духоўцы. Падаючы на стол, пасыпце зялёнай цыбуляй.

На 0,5 кг серабрыстага хеку — бялкі ад 4 яек, 2 ст. лыжкі сметанковага масла.

ГАРБУЗ З ПШОННАЙ КАШАЙ

Гарбуз нарэжце на дробныя кубікі, апусціце ў гарачае малако, разбаўленае вадой, пасаліце, усыпце цукру і закіпяціце. Усыпце пшано, добра прамытае гарачай вадой, і варыце да гатоўнасці.

На 200 г пшана — 600 г гарбуза, 2 ст. лыжкі цукру, 3 шклянкі малака, 2 ст. лыжкі сметанковага масла, 3 шклянкі вады.

БУЛЬБЯНЫ ПІРОГ З РЫБАЙ

У вараную і працёртую бульбу ўсыпце пшанічную муку, убіце яйкі і перамяшайце. Раскачайце ў слой таўшчынёй 5—6 мм. На сярэдзіну пакладзіце абсмажанае філе рыбы, змяшанае з пасераванай рэпчатай цыбуляй, і сфармуіце пірог. Пакладзіце на бляху, змазаную маслам, змажце яйкам і спячыце.

На 1,6 кг бульбы — 2 яйкі, 2 ст. лыжкі мукі, 300 г рыбага філе.

ЧАРНАСЛІЎ У СМЯТАНЕ

Прамыты чарнасліў заліце невялікай колькасцю гарачай вады і даведзіце да кіпення. Здыміце з агню і ў закрытай пасудзіне дайце чарнасліву набухнуць. Дастаньце костачкі, пакладзіце чарнасліў у вазачкі, заліце збітай смятанай, змяшанай з цукровай пудрай і дробна нарэзанымі падсмажанымі арэхамі. Пасыпце дробна нарэзанымі падсмажанымі арэхамі.

На 200 г чарнасліву — паўшклянкі смятаны, 5—6 сталовых лыжак цукровай пудры, 50 г арэхаў.

МАЛОЧНЫ КІСЕЛЬ

Малако закіпяціце і растварыце ў ім цукровы пясак, уліце разведзены халодным малаком крухмал і, увесь час памешваючы, заварыце пры слабым кіпенні. Дадайце ванільны цукар і перамяшайце. Разліце ў формачкі і астудзіце. Падаючы на стол, паліце фруктовым або ягадным сіропам.

На 2½ шклянкі малака — 3 сталовыя лыжкі цукровага пяску, 2 ст. лыжкі крухмалу, ванільны цукар. На сіроп: 2 ст. лыжкі свежых ягад (чорныя парэчкі, вішня), 2 ст. лыжкі цукровага пяску.

ЛЁГКІ ПІРОГ З ЯБЛЫКАЎ

Антоніўскі яблык разрэжце на 4 часткі, выражце зярнят і сарцавіну, пакладзіце на патэльнію, уліце крыху вады і спячыце да гатоўнасці, а затым пратрыце скрозь сіта. У пюрэ ўсыпце цукровы пясак, добра перамяшайце і праварыце, каб маса загусцела і трымалася на лыжцы, не сцякаючы.

Яечныя бялкі астудзіце і збіце на густую пену. У збітыя бялкі пакладзіце гарачае пюрэ і вымешайце. Прыгатаваную масу пакладзіце кучкай на патэльнію, змазаную маслам, і запякайце ў духоўцы 15 мінут. Калі пірог падыемца і зарумяніцца, пасыпце яго цукровай пудрай і адразу ж падавайце на стол, бо ён можа асесці. Асобна можна падаць халоднае малако.

На 300—350 г яблыкаў — 1 шклянка цукровага пяску, 6 яечных бялкоў, 2 ст. лыжкі цукровай пудры.

„Работніца і сялянка“ дапамагла

Жыхары вёскі Цінкаўцы, што на Віцебшчыне, звярнуліся ў рэдакцыю са сваёй крыўдай: вёска знаходзіцца паміж двума аўтобуснымі прыпынкімі, ісці да іх трэба некалькі кіламетраў. Ці не можна зрабіць прыпынак ля іхняй вёскі?

Рэдакцыя звярнулася з такой просьбай да міністра аўтамабільнага транспарту БССР.

Хутка прыйшоў станоўчы адказ з Віцебскага аўтаатранспартнага трэста, а неўзабаве — і падзяка ад цінкаўцкіх жыхароў.

«Дарагая рэдакцыя! — піша Алена Адамаўна Вераб'ева. — Вялікі вам дзякуй ад усіх жыхароў нашай вёскі за тое, што хутка задаволілі нашу просьбу. Цяпер мы маем прыпынак аўтобуса «па патрабаванню». Якім тое, што нам трэба.

Жадаем вам усяго добрага!»

ШТО РАБІЦЬ, КАЛІ НІЧОГА НЕ РОБІШ...

Самая вялікая перашкода, якая замінае нам, жанчынам, дбаць пра свой выгляд, — гэта недахоп часу. Дазвольце задаць вам адно пытанне. Што вы робіце, калі... нічога не робіце? Напрыклад, стаіце на аўтобусным прыпынку ці чакаеце прыёму ў зубнога ўрача, ці пару хвілін, прачнуўшыся, ляжыце ў ложку? Бадай, кожная з вас адкажа: «Нічога». Дык навошта ж траціць марна гэтыя хвіліны? Іх можна плённа скарыстаць для таго, каб палепшыць сваё здароўе, свой выгляд. Якім чынам? Вось некалькі парадаў.

КАЛІ СЯДЗІЦЕ. Абапрыцеся моцна далонямі на спінку або на сядзенне крэсла. Падыміце крыху ступні над падлогай. Трымаючыся толькі на далонях, прыўстаньце з сядзення, затым павольна апусціцеся з паваротам убок. Паўтарыце некалькі разоў. Такое практыкаванне ўмацоўвае мышцы плечавога пояса і бюст.

Сядзьце як мага зручней, апусціце галаву, заплюшчыце вочы, расслабце мышцы, пастарайцеся ні пра што не думаць. Як бы адключыце сваю ўвагу ад навакольнай рэчаіснасці. Праз колькі хвілін расплюшчыце вочы, прыміце ранейшую паставу. Такі спосаб можна скарыстаць у кароткім перарыве ў разумовай працы, калі сядзіце адна ў пакоі або калі доўга глядзіце тэлевізійную перадачу.

На працягу дня старайцеся выкарыстаць кожны зручны выпадак, каб выцягнуць ногі і палажыць іх як мага вышэй. Гэта паможа пазбегнуць расшырэння вен, дасць адпачынак стомленым нагам.

Чытаючы кніжку, можна адначасова рабіць масаж галавы. Локцямі абапрыцеся аб стол, пальцы запусціце пад валасы. Кончыкамі пальцаў абедзвюх рук павольна апісвайце кругі на паверхні скары. Прамасіраваўшы адзін участак скары, пераходзьце на наступны. Так можна прамасіраваць усю скару галавы, не папсаваўшы прычоскі.

У часе чытання абапрыцеся локцямі аб стол і двума вялікімі пальцамі раз-пораз уціскайце скару падбароддзя. Вельмі карысны масаж, ён засцерагае ад «падвойнага падбародка»!

Каб стомленыя вочы хутка адпачылі, заплюшчыце павенкі і прыкрыйце іх далонямі — так, каб перад вачыма была суцэльная цёмра. Тры хвіліны такога «чорнага зроку» — і вашы вочы добра адпачнуць.

КАЛІ ХОДЗІЦЕ. Не гніце спіну, не горбіцеся!

Займаючыся хатнімі справамі або ідучы доўгім калідорам, калі нікога няма побач, ступайце чатыры крокі на пальчыках, а чатыры нармальна. Так некалькі разоў. Вельмі карысна для ног.

Палажыце на галаву, калі вас ніхто не бачыць, цяжкую кніжку і паспрабуйце пахадзіць так па пакоі. Гэта практыкаванне палепшыць вашу паставу, зробіць прыгажэйшай лінію шыі. З цягам часу, добра натрэніраваўшыся, вы здолеее з гэтакім грузам на галаве рабіць хатнюю працу: выціраць пыл, паліваць кветкі і г. д.

КАЛІ СТАІЦЕ. Як мага ўцягніце живот. Лічыце да шасці, а потым расслабце мышцы. Дасканалы спосаб, каб пазбавіцца лішняга тлушчу на жываце і на клубках.

Пастарайцеся напружыць як наймацней мышцы ягадзіц. Лічыце да шасці, затым расслабце мышцы. Чым часцей будзеце паўтараць гэта практыкаванне, тым зграбнейшая будзе постаць.

Станьце так, каб абедзве ступні абапіраліся толькі на ўнутраныя краі. Паспрабуйце павольна стаць на вялікія пальцы. Вельмі карысна для ног з пляскатай ступнёй.

Павольна, лічачы да 15, удыхайце глыбока паветра і гэтак жа павольна выпускайце яго з лёгкіх. Такое практыкаванне памагае ўзбагаціць арганізм кіслародам.

РАНІЦАЙ. Падыміце ногі і выконвайце практыкаванне, вядомае пад назвай «язда на веласіпедзе». Не толькі ўмацуеце ногі перад працоўным днём, але і хутчэй прагоніце сон.

Перад сном ці, найлепей, перад устанаваннем зрабіце на колькі хвілін кампрэс на вочы. Два тампоны ваты памачыце ў чай або ў рамонкавы адвар. Разгладзяцца зморшчыны на павеках, паявіцца прыгожы бляск у вачах.

Нашча выпіце павольна, маленькімі глыткамі, шклянку вады — гарачай ці халоднай. Палепшыцца страваванне!

Мыючыся раніцай або прымаючы душ, пырсніце халоднай вадой на патыліцу, пад валасы або выцісніце на патыліцу губку, намочаную ў халоднай вадзе. Такая працэдура асвятляе не горш, як кубак кавы!

РОБЯЧЫ ХАТНЮЮ ПРАЦУ. Хоць раз на дзень пастарайцеся пахадзіць басанож, на самых кончыках пальцаў, каб палепшыць паставу і пазбегнуць залішняй паўнаты ног.

Выціраючы пыл з высокай мэблі або вешаючы бялізну, выцягвайце ногі ў клубках як наймацней. Засцерагае ад утварэння падушчак тлушчу.

Абабраўшы свежыя агуркі для салаты, аблажыце твар і шыю лупінамі. Пасядзіце або прыляжце на хвілінку. Асвятляецца твар, скара становіцца бялейшая.

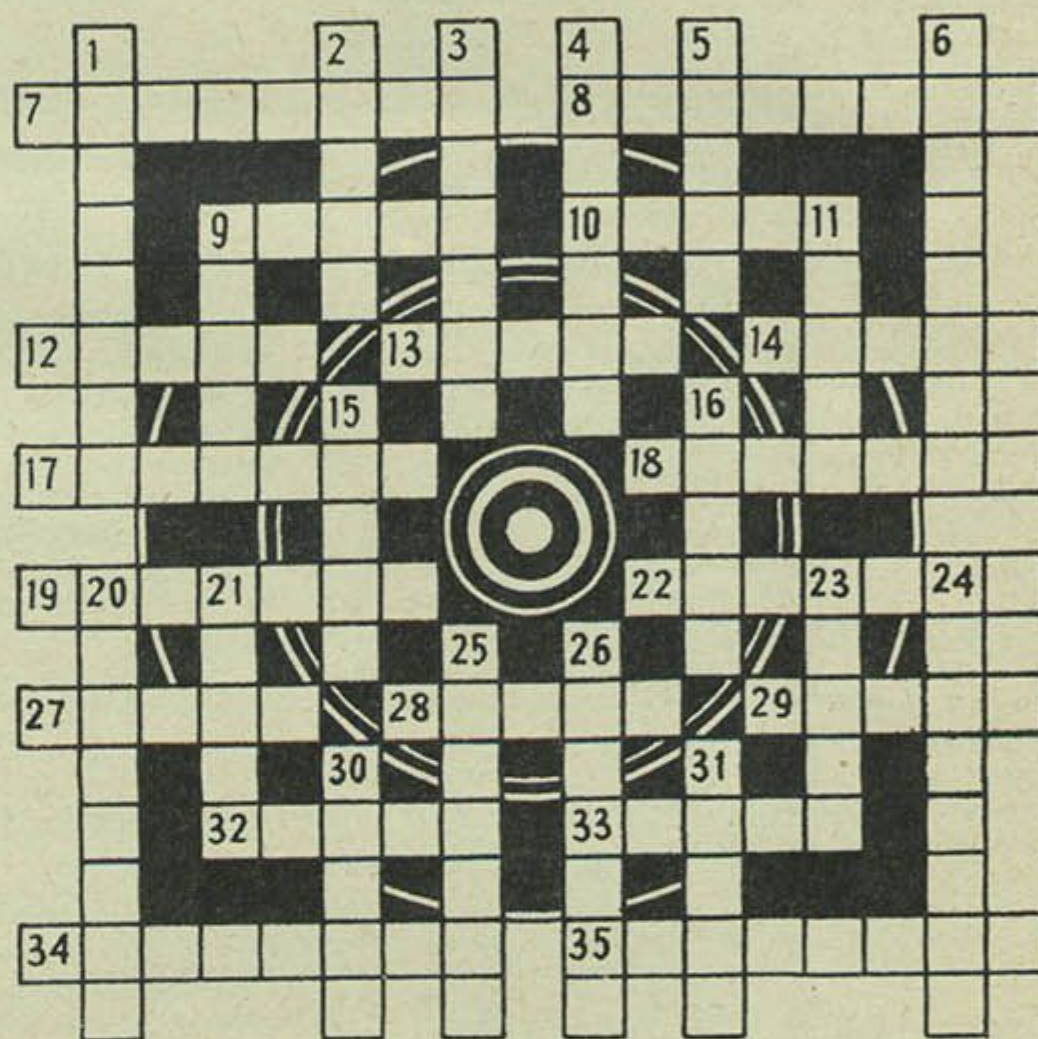
Паспрабуйце надзьмуць шчокі — так, нібыта палашчае рот вадой пасля таго, як пачысціце зубы. Потым наадварот, уцягніце шчокі — так, нібыта хочаце выпіць з бутэлькі апошнія кропелькі. Такім спосабам можна пазбегнуць зморшчын ля вуснаў.

З польскага часопіса «КАБЕТА І ЖЫЦЕ».

КРАСВОРД „ГЕАГРАФІЯ“

Склалі Тамара і Рыгор Якушы.

Па вертыкалі: 1. Паўвостраў у Паўночнай Амерыцы. 2. Рака Каўказа. 3. Абласны цэнтр Украіны. 4. Партовы горад Італіі. 5. Сталіца азіяцкай дзяржавы. 6. Дзяржава ў Інданізіі. 9. Порт Ірака. 11. Курорт на Чорным моры. 15. Возера на Далёкім Усходзе. 16. Высакігорная краіна ў Азіі. 20. Саюзная рэспубліка. 21. Сталіца адной з афрыканскіх дзяржаў. 23. Рака ў Архангельскай вобласці. 24. Возера ў Канадзе. 25. Адзін з астравоў Курыльскай грады. 26. Самая высокая вяршыня галоўнага хрыбта Заходніх Саян. 30. Рака ў Казахстане. 31. Возера ў БССР.

Па гарызанталі: 7. Паўвостраў у СССР. 8. Мора на тэрыторыі СССР. 9. Абласны цэнтр Беларусі. 10. Мыс на востраве Сахалін. 12. Горад-герой. 13. Горад-порт у Японіі. 14. Вялікі порт Францыі. 17. Горад у Горнаўскай вобласці. 18. Цэнтр металургіі ва Узбекістане. 19. Частка свету. 22. Горад на Волзе, радзіма Чарнышэўскага. 27. Рака ў Германіі. 28. Дзяржава ў Азіі. 29. Возера ў Арменіі. 32. Горад у Эстоніі. 33. Заліў Краснага мора. 34. Дзяржава на астравах у Ціхім акіяне. 35. Самая мнагаводная рака.

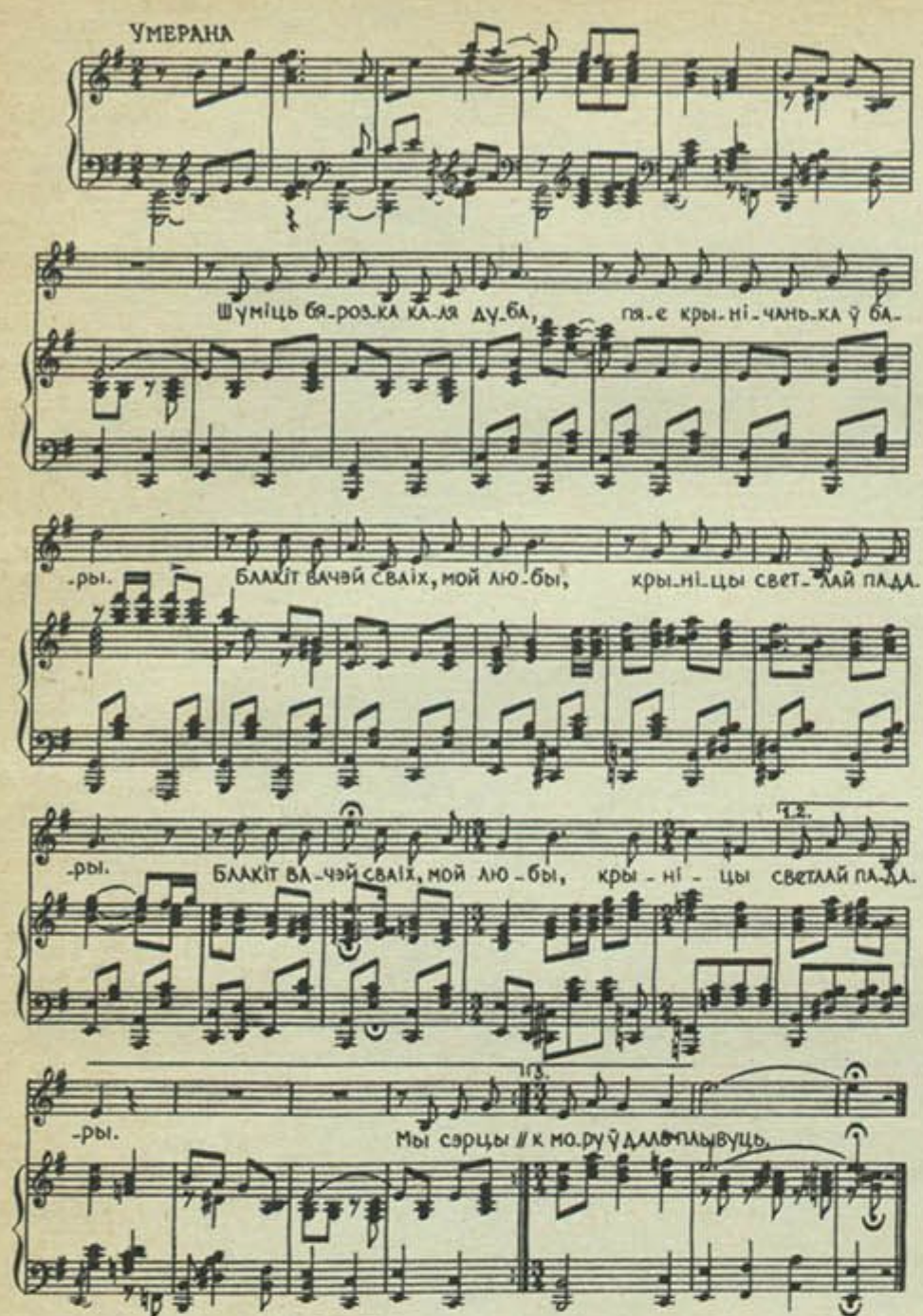
На першай старонцы вокладкі — сцэнарэса Мінскага аэрапорта Ніналь Людына.

Каляровае фота Ю. Іванова.

На чацвёртай старонцы вокладкі. Моды. Тлумачэнні да іх гл. у дадатку.

У наступным нумары чытайце:
апавяданне Міколы Зылы «Скібка хлеба»,
апавяданне Эрскіна Колдуэла «Рэйчал»,
вершы Ул. Ляпёшкіна,
нарыс пра Героя Сацыялістычнай Працы майстра Мінскага абутковага аб'яднання «Прамень» Зінаіду Дзмітраўну Гарачка.

У дадатку вы знойдзеце выкрайку, узоры для вышывання, парады, як зрабіць плісіроўку ў хатніх умовах, і іншыя.

ПЕСНЯ ПРА КРЫНІЦЫ

Словы А. АСТРЭЙКІ

Музыка І. КУЗНЯЦОВА

Шуміць бяроза каля дуба,
Пяе крынічанька ў бары.
Блакіт вачэй сваіх, мой любы, } 2 разы
Крыніцы светлай падары.

Мы сэрцы нашыя з'ядналі
Навек для шчасця і красы.
Няхай шумяць над родным краем } 2 разы
Крыніц празрыстых галасы.

Не замуціць нічым крыніцы,
Яны ўсім рэчкам шлях даюць.
Яны, як сэрцы, без граніцы... } 2 разы
Крыніцы к мору ў даль пывуць.

Галоўны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія:
М. Н. БАРСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, Т. Ц. ДЗМІТРЫЕ-
ВА, М. А. ЖЫДОВІЧ, Р. У. КУДРЭВІЧ, М. М. ТУР,
В. І. ФІЛПАВА, В. А. ЧАРНЯУСКАЯ.

АТ 03589. Журнал «Работница и крестьянка»
на белорусском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падп. да друку 1/VIII-66 г. Друк. арк. 5,5. Аўт. арк. 7,3.
Папера 60×90%. Адрас рэдакцыі: Мінск, Ленінскі праспект, 77.

Тэлефоны: галоўнага рэдактара — 6-17-51, адказн. сакратара
аддзела прамысловасці — 6-38-14, аддзела сельскай гаспадаркі
і культуры — 6-38-24.

Друкарня выдавецтва «Звязда», Мінск. Цана 18 кап.
Дадатак — выкрайка. Тыраж 172465 экз. Зак. 425.

Mogel

3 4 4 0 4

74995

